

Természetes szénsavas
— kének — ásványvízfürdő.
Rádium tartalma — Előkelő or-
vostanárok **ajánlják.**
Pensió 85.000.
Kérjen prospektust.
ÁRPÁDFÜRDŐ
Székesfehérvár.
Kóser koszt kapható.

Hausen-féle lakástakarítási vállalat
Dob-u. 34. l. em. Telefon: J. 126-75.
Elvállal lakástakarítást, ablaktisztítást,
padlóbeeresztést, fűregirtást.
Továbbá üzletek, irodák, clubok, szálló-
dák, kórházak állandó rendbentartását
legolcsóbb árban — Szombaton zárva
— Alapítotott 1900-ban. —

Ezüst evőeszközök, dísztár-
gyak, gyertyatartók,
Menorék **כלי קודש**
dus választékban gyári árban kaphatók.
SCHLEIFER EZÖSTÁRU GYÁR
VII., KAZINCZY UCCA 14.
TELEFON: JÓZSEF 135-28.

Tisztelettel értesítjük vevőinket, hogy
megkezdjük a pesti orth. rabbinátus
hechserével ellátott
בשר
KOKUSZ-SZAPPAN
gyártását. Kérjük szives
megrendeléseiket mielőbb
hozzánk juttatni. Tisztelettel
Hungária vegyészeti gyár, Budapest
IX. ker., Páva-ucca. 7.

Megnyílt ismét a régen bevált
Orth. בשר paksi konyha.
Ujabb berendezett étterem és háló
szobák vendégeim részére egész
Pansio a legolcsóbb árban csak ná-
lam kapható. Iskolás gyermekek ré-
szére szintén teljes ellátást a leg-
jutányosabb árban vállalom.
Lőwenwirt Vilmos a paksi konyha tulajdonosa
Budakeszi, Kálvária-u. 14. Érdeklődni
lehet: Király-ucca 16. III. udvar íszit.
Étterem.

WEISZ MÓR
„MICHJO“ orthodox בשר „MICHJO“
keksz-, kétszerült- és teasütemény-gyára
Budapest, VII., Dob ucca 22 szám.
Telefon: J. 123-65.
חתם השגחת בית דין צדק דמהל יראים בודאפעסט.
Vidéki rendelések minden mennyiségben azonnal eszközöltetnek.

Tisztelettel értesitem az i.
t. fűrdővendégeket, hogy
HÉVIZFÜRDŐN
orth. בשר vendéglőmet
május hó végén megnyitom.
Teljes tisztelettel
MANDEL, BUDAPEST,
VII., GARAY UCCA 48.
Felvilágosítás ugyanott kapható.

Sirkövek
מצבות
Adler J. sirkórártárban
Budapest, VII., Károly-kört 7
Szombat és ünnepnap zárva.

Hirdetése a
„Zsidó Ujság“-ban
eredményre vezet!

PANETH-féle
orth. בשר
SZALAMIGYÁR
DEBRECEN
Ajánlja elismerten legjobb szalámi és
füstölthús gyártmányait ugyszintén
extra minőségű, száraz, téli liba sza-
lámi különlegességeit a legolcsóbb napi
árak mellett.
Szállítás postán naponra kétszer.
Cím **Paneth, szalámigyár Debrecen.**
Telefon: 7-22.

Mindennemű
NYOMTATVÁNY
a legizlésebb kivitel-
ben készül:
KATZBURG TESTVÉREK
könyvnyomdájában
Budapest, Akácia-u. 45.

Mindennemű
Orth. tejtermékek és
megbízható kóser tej
kaphatók, legolcsóbb napi árban!
ALTMANN SÁMUEL
VII., Dob-ucca 28.

Apróhirdetés.

Hirdetési díjszabás: Minden szó egyszeri
beiktatása 1600, vastagon szedett betűkből
3200 korona. Allástkeresőknek 1000. Apró-
hirdetések felvétele: VII., Sip-utca 10. Jeli-
gés levelek kettős borítékban ugyanoda
intézendők. Apróhirdetések csak a díj elő-
zetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság.

Házasságot közvetít a
legelőkelőbb orth. zsidó
családoknál bevezetve,
előnyös feltételek mellett
Benedikt Jenő Székesfe-
hérvár.

FÉRJHEZ adnám csinos sikerült leányo-
mat olyan fiatalemberhez, — természetes
bocher, — kinek megfelelő jó hangja van.
Ha hajlandó metsző lenni, úgy kitanítom,
és addig míg megfelelő állást szerzek neki,
nálam kap kosztot. Hozomány 15—20 mil-
lió és butor. Reflektálók megkaphatják
címetet a kiadóhivatalban.

„KIMONDOTT SZEPESÉGNEK“ Vidékitől
levele van a kiadóban.

Allást keres.

KÖNYVELŐ, magyar nyelvet levelező, gép-
író, elhelyezkedne. „Szombat“ jeligére a
kiadóba.

KÖNYVELESHEZ érj, borszakmában jár-
tas fiatalember vállalna mindenféle szakmá-
ban irodai, vagy hasonló munkát. Ajánlatok
„Szombatot tartó“ jeligére a kiadóba
kéretnek.

Allást nyer.

BUDAKESZIRE keresek, intelligens szigo-
ruan vallásos németül is beszélő kis-
asszonyt 2 fiúcskához. Cím: Rosenbaum
Ernö Bpest, VI., Izabella-utca 90 II. 14.

Különléle.

ORTH. CSALÁDNÁL fiatal fiu vagy leány
lakást kaphat olcsó áron. Esetleg kosztot
is. Moskovitz Jakabné VII. Jósika-u. 10.
IV. 38.

ÖZVEGY uriaszony elvállal 3—4 fiatal-
embert kvártélyra, esetleg kosztra is.
Schwarczné, Hajós-ucca 26.

ROMBACH-utcai „kettősobás lakás átadó
„Utcai“ a kiadóba.

BUDAPEST 1926 MÁJUS 28.
5686 SZIVAN 15.

5000 korona II. ÉVFOLYAM. 20. SZÁM.

ZSIDÓ UJSÁG

A MAGYAR ORTHODOX ZSIDÓSÁG HETILAPJA • MEGJELENIK HETENKINT EGYSZER

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., SIP UCCA 10.
TELEFON: József 125-90.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG LIPÓT

ELŐFIZETESI DÍJ: 1 EVRE K 240.000
" " 12 " K 120.000
" " 1/4 " K 60.000
Postachequekonto szám: 50.791.

Ítélet, igazság és béke.

Elhangzott az ítélet, amely együttesen
több mint 20 évi börtönnel sújtja azokat,
akik azzal vélték szolgálni az irredentizmus
ügyét, hogy hamis frankok gyártásával pénz-
ügyileg megsebeztek a mai Európa egyik fő-
pillérjét: Franciaországot. Hazafiasságot han-
goztattak és frankot hamisítottak. Szembe-
helyezték egyéni akaratukat a törvénynek és
a nemzetközi jognak, amelynek értelmében
a pénzhamisítás megtorlatlansága esetében
összedől a társadalmi rend.

Elhangzott az ítélet. Minden egyes so-
rán átrezeg a törvény feltétlenül kötelező
völlának, kategorikus imperativusának mu-
tivuma. A régi latin mondás értelmében:
fiat justitia, pereat mundus, legyen meg az
igazság, még ha a világ tönkre is megy. A
frankügy ítéletében nem ezt a zordon for-
dulatot érezzük, hanem azt a napsugaras
optimizmust amelynek értelmében a zsidó
tanítás szerint az igazságot szolgáló, a tör-
vény szerint ítélő, semmiféle szemponttal,
szóval, érdekekkel meg nem vesztegethető
bíró נעשה שותף להקביה במעשה בראשית
„részesé lesz az Alkotónak a világ megépítésében“
és lehetővé teszi a mennybeli
glóriának a földön való megjelenését. Ha
a társadalom romlását igen helyesen azzal
festi őseink bölcsesége (שבת ק"ט) hogy
még a bíróság is a jesajasi szavakkal jel-
lemezhető משה רשעים שבט מושלים „a gonoszok-
nak végrehajtó eszköze, az uralmon levők-
nek vesseje“ ugy másrésről azt tanítja:
„tudod-e mit jelent a biblia szava: a király
az ő ítéleteivel megszilárdítja a földet —
azt, hogy megszilárdul az ország ha az ítélő-
bíró király és משה רשעים צדק לבלום függet-
len, senkire rá nem szoruló királyi hozzá-
férhetetlenségében csak az igazságot szol-
gálja az ítéletével“ (סנהדרין ט).

Az ítélet elhangzása visszhangoztatja

a zsidó ember lelkületében azt a mondást,
amelyet beillesztettek az imakönyvbe is:
„három dolog szükséges a világ föntartásá-
hoz az igazság, az ítélet és a béke“. És
hozzáfűződik az az óhaj, hogy bárcsak meg-
valósulna az ítélet nyomán a talmudi ki-
jelentés נעשה דין נעשה אמת נעשה שלום „meg-
történt az ítélet, megvan az igazság, meg-
van a béke“.

Az igazság megvan, mert az ítélet arról
szól, hogy a hazafiasság ügyét büntények-
kel szolgálni nem lehet. De megvan-e a
béke? Az a béke, amelyre a mi magyar
globusunknak oly nagy szüksége volna? A
mikor az országos főkapitány védelmét el-
vállalta a zsidó ügyvéd, azt hitték, hogy
következik a nagy kibékülés. A védő hang-
súlyozta is zsidó voltát, szemrehányást is
tett a kormánynak, hogy nem engedi be
zsidó testvéreit az egyetemre, de e mellett
a védőbeszéd hatásos és tapintatos volt,
hatása alól az utána következő fájvédő
ügyvéd sem vonhatta ki magát s megengedte,
hogy a nemzet ravatalán együtt feküdjenek
zsidók és keresztények. De jött utána a volt
királyi ügyész és védőbeszédében megint
csak „a nemzetközi zsidó fertőről“ szóno-
kolt. Tanulságául annak, hogy az antiszemi-
tizmus itt nem fog szentimentalisan hatásos
jelenet közben gyengülni. Már annyi anyagi
érdek fűződik hozzá, oly intézményesen van
megalapozva, hogy a frankper ítéletéből ki-
áradó szellemnek még soká kell tusakodni
azzal a szellemmel, amely a zsidógyűlöletet
is a hazafias erények közé sorozza. Mi
azonban az örökkévalóság népe vagyunk
és ha hivek maradunk önmagunkhoz, meg-
érjük, hogy az ítélet és az igazság nyo-
mán beáll majd a béke, az igazi felekezeti
béke is.

A zsidóság eszmevilágából.

Irta: Halász Fülöp.

Izrael.

Abrahám élete, mint Izrael világtörténelmi hivatásának típusa.

I.
„Tekintetek ama sziklára, melyből kivágtatok és ama kutra, melyből ki lettetek ásva. Tekintetek Ábrahámra, a ti ősapátokra és Száráhira, a ki szült benneteket. Őt egyedül hívtam Én, megáldottam és megsokasítottam“.

„Te Örökkévaló I-ten, ki kiválasztottad Ábrahámot, kivezted őt Ur-Kaszdimból és elnevezted őt Ábrahámnak és szívet hűségnek találtad színed előtt.“

Abrahám! Néplétünk ősrégi idők homályába vesző kezdetének égboltozatján felragyogó hajnali csillag, Te! Te hirdetted legelsőnek a pogányság erkölcsi fertőjében és lelki sötétségében elmerült kortársaidnak az Egyetlen I-ten létezését. Te emeltd fel a soki-tenség imáadásában elsüllyedt kortársaidat a tiszta Egyi-tenhit napfényes magaslataira. De hatástalanul enyészett volna el Abrahám lángbuzgalmu tanítása, hogyha maga az I-tenség nem bizonyította volna csodás tettekkel Ábrahám tanainak igazát. I-tennek a természet törvényeit meghazudoló csodatettei voltak a hitelesítő pecsét Ábrahám felléptén. Nimrod tüzes lángkemenczébe vetette Ábrahámot. Ujtit, lázadót látott benne, ki tanival hadat üzent az eddigi rendnek és felfogásnak. De I-ten csodát művelő jóvoltából Ábrahám sértetlenül került ki a tüzes kemenczéből. Ezen csoda, fényesen igazolta Ábrahám fellépését és tanításait. Ezen csodálatos megmenekülés a rémes tűzhalálból tette meg Ábrahámot a népek tanítójává, atyjává: והוצאת מאור ושמים לאב המן נים כשרים ושמה שמו אברהם לאב המן נים נתתי. Ezen csoda fordította feléje kortársainak figyelmét és nyerte meg számára az ő bizalmukat.

De mondják bölcsseink: מי העיר ממורה צדק יקראו לרגלו. ישנים היו אומות העולם מלכה תחה כנסי השכינה. ומי העיר, אברהם שנאמר מי העיר. ואל תאמר לאלה בלבד.

אלה אף הצדקה תהיה ישנה והעיר אברהם. Nemcsak az Egyi-tenhitnek vala lángszavu hirnöke és tanítója Ábrahám, hanem az igazságosság és emberszeretet tanainak is. Harsogó szózatával nemcsak a monotheismust hirdette kortársainak, hanem az igazságosság és emberszeretet érzéseit is életre iparkodott kelteni embertársai keblében. Kihunyt tűzü csillag a puszta I-tenhit igazság és szeretet nélkül, s gyökértelen, halavány, hervadó virágszál az igazságosság és emberszeretet tanítása I-tenhit nélkül. Igazságosság és szeretet gyakorlása nélkül élettelen, hideg márványszoborhoz hasonlatos az Egyi-tenhit vallója és hirdetője. Igazságosság és szeretet gyakorlása nélkül hideggé, visszataszítóvá válik az Egyi-ten hit hirdetése az emberek szemeiben. De

viszont legtermészetesebb és legszentebb alajától, legtermékenyebb talajától fosztja meg magát minden etikai tantétel, hogyha az I-tenhit mellőzésével próbálgat gyökeret verni az emberi szívben és eszjárásban. S valamint igazságosság és szeretet, úgy az igazi erkölcsösség is választhatatlan az igazi I-tenhit vallásától. ההוה המשולש לא במהרה יתק.

A mi dicső őstünk, néptörzsünk gyökere: Ábrahám, vértanu halálra is kész hirnöke volt eme, az egész emberi nem boldogítására szánt tanításoknak. ונברנו כך כל משמחת האדמה. S ő mindenekelőtt az általa gyakorolt emberszeretettel hódította meg az emberi kedélyeket és lelkeket az általa hirdetett tanoknak.

Pap-tanító képezdékét.

Irta: dr. Dohány József.

Még mielőtt a tantervet az oktatás irányát megállapítjuk, egy ennél még fontosabb körülménnyel kell foglalkoznunk. Kik legyenek azok, kik eme intézetbe felvehetők s hogyan biztosítható, hogy akik felvételt nyernek megmaradjanak a hit-hűség ama ösvényén, melyen járniuk kell? Itt csak egy megoldás lehetséges. A tanítóképezde, helyesebben képző-intézetünk mellett *Interndüst* kell felállítanunk. Enélkül el sem képzelhető, hogy az intézet hivatásának megfeleljen. És vidéki tanulók közül csakis olyanokat szabadna mint hallgatót beírni, kik az internátusnak lakói. Ha ezt nem tesszük, elmondhatjuk magunkról מאשרך מתעים, hogy a vezetők tévesztenek meg bennünket, ודרך ארחהך בלע, mert elhallgatják azt, ahelyett, hogy rámutatnának arra az utra, mint részükre egyetlen alkalmasra. Mert lehetnek a tudományban azok a kiválók, kiknek felfogási képességük igen fejlett lehet a művészetben, azoké a jövő, kik formaérzékben, meglátásban tultesznek társaikon, kereskedelmi téren az alkalmazkodó képesség és a reális élet iránti érzék, a boldogulás ajánlólevelei. De

azoknak, kik, hogy úgy mondjam, feláldozzák magukat, s gyermekeinkből hithű, lánglelkű zsidókat akarnak nevelni, egész más kellékek szükségesek, hogy ezt elérhessék, hogy erre alkalmasnak bizonyuljanak. Épp úgy, mint tudnak fejleszteni tölgyóráásokat, melyek erősek s minden viharok ellenállanak, melynek gyökerei vaskarmokkal kapcsolódnak a talajba, ahova ültették s másutt nőnek mosolygó gyümölcsfák, melyek oly szépen, étvágygerjesztően integetnek, de a legelső szélvész derékban töri ketté gyümölcsstartó ágait.

Eme nevelőknél nem a szárnyaló gyorsaság, nem a bámulatra ragadó ügyesség az, mely őket ezen intézetbe beajánlanák. Ide más tehetségű embereket kell választanunk. Ide jámborság, tehetség kell! Mert ez is tehetség, igazi tehetség, valószínű I-tenszakra! Tehetség, mely képessé teszi a lemondásra, a megálázkodásra — nem az emberek előtt, — hanem az Ur előtt, kikben meg van a képesség, hogy az Élet rettentő fergetegében bármennyire is kavarog fölötté s telefujják szemét az élet, az ezerszáju csábítás sze-

métjével, Ő mindenütt és mindenben ott lássa maga előtt az Ur arcát, és ugyanugy mindig mutogatja majdan tanítványainak.

És hogy képzeljük el, hogy ilyenek maradjon — föltéve, hogy már gyermekkorában is ilyenre nevelték a szülői házban, ha felkerül a mindenekfelett nagy tekintélyt nyújtó tanítói pályára? De nálunk, hol orgáit üli a rang és osztálykülönbség, hol eszerint nyújtjuk és mérlegeljük a kenyeret, mit egyes osztályoknak nyújtunk, sajnós, melyik jobbmodu család nevel gyermekéből tanítót? Most képzeljük el egy szegény vidéki gyermek felkerül a fővárosba. Otthon a petroleum-lámpa világa mellől egyszerre a villanyfényben uszó termekbe, felkerül ide, négy polgári avagy középiskola elvégzése után, tizennégy éves korában, a lélek-bimbó feslésének legveszedelmebb korában. Mit gondoltok, a fény nem kápráztatja el szemét, nem vakítja meg látását? Így hirtelen minden átmenet, minden felügyelet nélkül? Nem látja mindazt, amit eddig bűnnek látott, amit eddig bűnnek tudott, szépnek, ragyogónak, fehérnek, tisztának mindazt, amit eddig a bűzös petroleumlámpa bekormozott rozsragu füstjével? Oly korban, mikor a lélek virága feslik, nem gondoljátok, hogy ebben a tulerős fényben összeszárad és elhervad? Ha eme tizennégy éves gyermek künnlakó, megkérdi tőle az előadó tanár: gyermekem, mit láttál az este, mi ragadta meg figyelmedet, mit világitott meg az este az égő csillár mindabból, ami eddig előtted rejtett volt, amiről eddig nem is hallottál? Megkérdi, de meg is kérdezheti, van ideje ehhez? Megkérdi-e tőle, mi foglalkoztatta ezután agyadat, képzeletedet, magad előtt láttad-e mindig, mint József Jákob arcát, mikor a bűn gyönyörű köntösben kinyújtotta utána lágy, puha kezét? Gyermekek felkerülnek a porfelleges akácutakról, hol a felszálló poroszlopok nem engedik faluján tul látni, elzárva minden szélesebb világnézet eiől. S most hirtelen ott állnak a világváros kellő közepén s mint varázstütszóra megnyílnak az egész világra szétfutó széles ország-

utak, melyen egy egész más világ egész más életfelfogás társzekerei dübörögnek megrakottan portékával, annak minden tarka-barkaságával. És ő gyermeki kíváncsiságával kíséri eme dusan megrakott szekereket és érdeklődéssel megbámulja azoknak minden egyes bűnrakományát s megtelik csupa vággyal, csupa ingerrel, mely első pillanatban éppen elérhetetlenségénél fogva valósággal marcangolja lelküket. Nos, a gyer-

mek így mintegy megrészgélve a látottakon, dülöngöző lélekkel megyen lakására csupa idegen közé, az ő kis szobájába. Mit gondoltok, mire fog ő gondolni, mik ama gondolatok, melyek most karmaik között tartják képzeletét? Hol nem látja felügyelőt a szigorát, sem az anya jószágos szemének kérő, esdő tekintetét: gyermekem, ne térj le a mi utunkról, ami i-tenes utunkról!?

(Folytatjuk ת"א.)

A pesti neolog hitközség közgyűlése.

E hó 16-án zajlott le a pesti neolog zsidó hitközség ez évi rendes közgyűlése. Rosszul mondjuk, hogy „lezajlott“. Lefolyt simán, lomhán, minden emóció nélkül, mint a holt vizek, melyek se nem termékenyek, se nem termékenyitenek. Hitközségtől, mely azzal dicsekszik, hogy „a legnagyobb a világon“; melynek 70 ezernél több adófizető tagja van és számos, valláserkölcsei s szociális szempontból igen fontos intézmény sorsa fölött rendelkezik; mely 35 milliárdos költségvetés jóváhagyását bocsátja közgyűlése elé: el lehetett volna várni, hogy 300 tagot számláló képviselőtestülete köréből akadni fog legalább egy szókimondó férfi, aki a választóinak tartozó felelősségtől áthatva, bátor nyíltsággal gyakorol bírálatot a vezetőség erkölcsi és anyagi sáfarkodása fölött.

E helyett mi történt? Felmagasztaltak élőket, elparentáltak holtakat, ünnepeltek és jubiláltak, azután felköszöntötték egymást és ezzel egy évre eldől 35 milliárd s az adófizetők által fenntartott intézmények sorsa.

Igaz, voltak felszólalások is. Az egyik kérdezte, hogy mikor jön az új rabbi? Pythiai választ kapott, amelyből az is következtethető, hogy nem jön. A másik panaszkodott, hogy a lipótvárosi „körzet“-nek nincsen még díszes temploma s hogy a hitközségi tagok feleségei nem nagyon buzgólkodnak a gyermekszaporodás problémájának kedvező megoldása körül. És az elnök megnyugtatta a felszólalót, hogy mindkettőről kellő módon gondoskodni fog. Végül felszólalt az egyik cionista képviselőtestületi tag, aki megrekamálta a múlt évi közgyűlésen előterjesztett ama indítványának elintézését, hogy a hitközség járuljon hozzá a jeruzsálemi héber egyetem fenntartásához, mely indítványát a múlt közgyűlésen Vázsonyi Vilmos oly melegen pártolta.

Ez a felszólalás egy kis zavart okozott, mert nyomban felpattant helyéről az Egyenlőség szerkesztője és élesen tiltakozott az

indítvány ellen, mivel az veszedelmet jelent a magyarországi „egyetemes“ zsidóság állampolgári egyenjogúsága s a hitközség békéje számára. És az elnök megnyugtatta az aggodalmas szerkesztőt a felől, hogy a hitközségnek nem kell a héber egyetem, se nem „villanyfényvel megvilágított boulevardok“ Jeruzsálemben; az ő áhitatos lelke odasóvárog „a szent sirok“ után és „a szent könyveket forgató“ hitsorsosok segítézésére képezi elsőrendű gondját. Egyedüli feladatának ismeri „a hitélet mélyítését“, „a Sulchan Aruchra alapított vallásosság megszilárdítását“, amihez nemes példaadásra szólítja fel a híveket.

A hitközségi elnök felhívásának nyomában meg is volt a hatása, amennyiben a tárgyalat súlyos problémáktól kifárasztott képviselőtestületi tagok nagyobb része mindjárt bevonult a szomszédos, bizonyára rituálisan vezetett Posch-féle vendéglőbe villásreggelire.

Mint orthodox zsidó lap, tulajdonképpen nem kellene foglalkoznunk a közgyűléssel s az ott történnel. Hiszen tenger választ el bennünket a neológia e tényezőjének a gyakorlatba átvitt vallási felfogásától és világnézetétől. De intő példaként akarunk reámutatni arra, hogy hová vezet a zsidó közélet iránt való közönyösség; ha nem tudnak hitközségben eleven zsidó közéletet, melyet a zsidóság nagy problémái foglalkoztatnak, teremteni, ha csak üres szölamok, hamisított jelszavak szines burokéjait eregetik. Pedig a való élet mai társadalmi és gazdasági viszonyai súlyos problémák elé állították az egyetemes zsidósággal a magyarországi zsidóságot is.

És e problémák közepette a pesti neolog hitközség ki sem merül az ünneplések hosszú sorozatából.

Tudósítónk a közgyűlés gyors lezárta után, arra való tekintettel, hogy ott az előljáróság évi jelentését egy szóval sem ismertették, hanem olvasatlanul, per akklamációnem elfogadták, áttanulmányozta a

jelentést s abból néhány általános érdeklődésre érdemes adatot ragadt ki:

A vallásoktatási ügyosztály „teljes elismeréssel emeli ki azt a lelkes és eredményes munkásságot, melyet elemi iskolai vallásoktatói a reájuk bízott intézetekben kifejtettek s melynek főcélja a héber olvasás elsajátítása”, de emellett a hitközség konzervatív frakciójának rabbija a szószékről állandóan panaszkodik amiatt, hogy a nála barmiczo-avatásra jelentkező ifjak nem ismerik az imakönyvet és alig tudnak hibátlanul olvasni belőle. Maga a jelentés is a következő passzusban már panaszként mondja, hogy „a közép- és polgári iskolai vallásoktatás terén még mindig küzdeni kell ama nehézségekkel, melyek a meg nem felelő személyi ellátás következményei.” Mily diplomatikus leplezése annak a mérhetetlen tudatlanságnak, amelyet a középiskolai neolog ifjak a héber tudásban nap-nap után elárulnak!

Nagy önérzettel emeli ki a jelentés azt a „vallásos hangulatot”, melyet „a leányok avató szertartása (confirmatio)”, (ezidén pont „áldozó csüörtökön” tartották meg) váltott ki a tanítványok lelkéből. Oh! modern fogalom: hangulat! Vajjon a Sulchan Aruch hangulatot kíván-e csak gyermekeinknél s vajjon ennek előidézésére csak a zsidóságtól idegen ünnepélyes „confirmatio” meg az orgonazugás alkalmas-e?

Beszámol a jelentés a „fényes keretek között” lefolyt női istentiszteletekről is. Hol van ily intézménynek nyoma a Sulchan Aruchban? Ez-e vajjon „a zsidó tradíciókhoz való visszatérés”? Vajjon anyáink és nagyanyáink is csak ily, a zsidóságtól idegen, tartalom nélküli szertartásokon keresztül nevelődtek hitre, szerezésére, szemérmességére, nőiességre? Gyenge ott a meggyőződéses vallásosság alapja, ahol csak külső hatásos keresése vezet a hívőt I-ten házába. És hogy gyenge, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a „Fräulein Betty” meg a „pénkesteri gyertya”-mozgalom teljes elbukadása.

Az öndicséret superlatívusa halmozza el a hitközségi szédert, melyet a jelentés mint „a vallástársadalmi munka egyik legszébb, szinte ragyogó megnyilvánulását, dr. Lederer Sándor hitk. elnök gyönyörű kezdeményezését és immár oly lélekemelő módon bevált intézményét” aposztrofál!

A zsidó tradíció ugyan azt tanítja, hogy כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ב"ה שם אתה מוצא ענותנותו (ahol I-ten nagyságát találod, ott megtalálod szerénységét is) s így a véges emberfiához is illik a szerénység, de ha már kiemeli a jelentés ezt a szédert, amelyen a neolog társadalom sok konvertita gyermekének még zsidó szülők vettek részt, szerettünk volna fölvasni a hitközségrendezte oly széderről is, amelynek mottója a régi zsidó meghívás: כל דברך יתי ויכול כל דברך יתי ויפסח. Szegény emberek szédéről nincs szó a jelentésben, ellenben tudjuk, hogy a hitközség a mi ortho-

dox zsidó Népasztalunkhoz küldött néhány szegény hittestvért szédere, mindenesetre költségeink megtérítése ellenében. És mi tradícionális zsidó szeretettel fogadtuk őket.

Szomorúan érdekes adatot ismertett a hitközség kórházi ügyosztálya. Panaszkodik a kórházak vezetősége, hogy egy beteg állagos kórházi tartózkodása lecsökkent 11 és fél napra, „mely tultróid kórházi tartózkodás a tökéletes gyógyulás, lázas orvosi munka, az ápolószemélyzet túlterhelése, a felszerelési tárgyak gyors romlása hátrányai jár.” Mi mindenkor nagy elismeréssel nyilatkoztunk a hitközség kórházairól; minden dícséretünk azoké az önfeláldozó, derék, tudós férfiaké, akik szeretettel és zsidó szívük egész melegével ápolják és gyógykezelik szenvedő embertársainkat s épp ezért figyelmükbe ajánljuk a jelentés következő adatait:

Az elnöki ügyosztály beszámol arról, hogy a recepcionális jubileumi ünnep 130 milliójába került a hitközségnek. Ha egy beteg napi ápolási díja: 100.000 K-ra tesszük, úgy 1300 beteg lett volna a 130

millióból ápolható; következőképpen 100 beteg egyenként 13 nappal tovább maradhatott volna kórházi ápolásban.

Mily nemes, fenkölt megünneplése lett volna a recepció évfordulójának, ha a hitközség a régi zsidó tradíció מתן כסתר (díszkrét adományozás) elvének szemmel tartásával segítette volna a jubiláris napon kórházát ahhoz az eléggé fel nem becsülhető מצוה-hoz, hogy 100 beteget a teljes felgyógyuláshoz vezethessen. És emellett nem rontották volna el ünnepét a bizonyos válasszal, amelyet kormánykörökből meg Genfből adresszáltak hozzá a numerus clausus elleni tiltakozására.

— Mindezzel csak azért foglalkoztunk, hogy óva intslük testvéreinket azoktól a csábító szírihangoktól, amelyek „a Sulchan Aruch alapján állunk!” meg „vissza a zsidósághoz!” jelszavak mögül mind sürűben elhangzanak. —

Ne profanizálják, urak, a Sulchan Aruch-ot! Sokkal becsületesebb és tisztelteméltóbb, ha őszintén vallják, hogy — neologok. — Amitój.

Morgenthau és a Palesztina-kölcson.

Morgenthau Henrik, aki tudvalevőleg az Északamerikai Egyesült Államok törökországi nagykövete volt, pár hónappal ezelőtt Palesztinában tartózkodott, ahol is a palesztinai távirati ügynökség képviselője előtt kifejtette egy nemzetközi kölcson tervét, mely Palesztina felépítését szolgálná. Mint most New-Yorkból jelentik, az oda immár visszatért Morgenthau a new-yorki zsidó távirati ügynökség képviselője előtt részletesebben nyilatkozott a tervezett nemzetközi kölcson miként leendő megszerzéséről. Említette Warburg Félix, Rosenwald Gyula, Lehmann Herbert, Hanauer Jeromos, Braun Fridrik, Winter Benjámin, Lampert Sámuel, Sperber Jakob és dr. Rosen József nevét, mint akik leghivatottabb személyiségek arra, hogy Palesztina viszonyainak tanulmányozása után a palesztinai nemzetközi kölcsont előkészítsék. — Palesztinát, fejtette ki Morgenthau, nem lehet jótékony adományokból felépíteni. Csakis nagyobb nemzetközi kölcson segítségével érhető el, hogy Palesztinába félmillió vagy még ennél is több zsidót telepítsenek. Az említett urak, mondta Morgenthau, a bank-

szakma, mezőgazdaság, gyáripar, továbbá a kereskedelem- és a közlekedés-ügynek kiváló szakértelemmel rendelkező reprezentánsai. Az ő szakvéleményüket Palesztina fejlődés-képességét illetően az egész világ mérvadóknak fogja venni és ez lesz az eredményes Palesztina-kölcson bizalmi alapja.

A palesztinai zsidó felépítési munka — folytatta Morgenthau — hatalmas lépésekkel halad előre. Mikor Tel-Avivban a Rothschild-boulevardon és a Herzl-uccán végigmentem, valóssággal bámulnom kellett ennek a zsidó városnak rohamos fejlődésén. Ha az általam megnevezett urak úgy fogják látni, hogy új iparágaknak Palesztinában való meghonosítása jövedelmezőnek ígérkezik, könnyen lehet összehozni egy ötvenmillió-dolláros kölcson, ami számos új bevándorlónak munkalehetőségeket eredményezne. Dr. Ruppín, akivel legutóbb beszéltem, szintén azon a véleményen van, hogy csakis egy nagyobb szabású kölcsonnel lehetne Palesztina felépítését úgy ki-terjeszteni, hogy számos új bevándorló elhelyezést és munkát találhasson.

Szomorúsággal, de tapasztalatra gazdagabban hagytam el Palesztinát. Szomorú voltam, mikor láttam, hogy keleturópai zsidók, akik hazájukból kiüldözött Palesztinában menedéket keresnek, ott még megélhetési lehetőséget sem találnak . . . De

tapasztalatra gazdagabb lettem, mikor láttam a Palesztinába bevándorolt zsidók nagy idealizmusát és meggyőződést szereztem arról az igazán szép haladásról, amelyet a zsidó lakosság számlájára kell írni.

Vidéki hiveink között.

Írja: KELEMEN ALBERT.

Arje zsidó hazájában, Pásztón vagyok. Bortermő vidék, amely a súlyos idők fullasztó gazdasági viszonyait fokozottabban sanyli. Nem sok jóval bízattam magam. Annál kellemesebb lón csalódásom.

A hitközség nem sokkal ezelőtt még R. Juda Aszód יבדקának kis birodalma volt. A családból egy tucatra való rabbi működik most mindenfelé az ország különböző pártállású hitközségében.

Egyik itt lakó, derék munkatársunkat keresem fel legelőször. Patinás zsidó tanítónak tartalmas, intelligens fia. Őszinte örömmel fogad s minden más dolgát félretéve, szabadkozását a legudvariasabban elhárítva, hozzám szegődik, házról-házra kíséri, informál, tájékozik s csak akkor válik meg tőlem, amikor órához kötött, hivatalos dolga miatt a hitközség érdemes titkáriának meleg beajánlásokkal átadni kénytelen.

A pásztorbíró.

— Napkeleti zsidó mese. —

Írta: Drexler Béla.

A jeruzsálemiek csodás regévilágában egy népies, csillogó mese él a letűnt régi szentföldi időkben.

Élt egyszer a Jordán mellett, egy elrejtett kicsiny faluban, egy zsidó és egy arab földműves. Szomszédok voltak. A zsidó neve szerint Eliezer, ki egyetlen héber lakosa volt a falunak, egész nap arca veritékével dolgozott a földjén. Becsületesen, Jákob ivadékaikhoz méltó szorgalommal földművelésködött kicsi, de jól termő birtokán. Napkeltétől napnyugtáig ott lehetett őt látni vagy az e-fé szarvánál, vagy a boronánál, igyekvően, parasziasan, egyszerűen. Nagyon boldog volt, szerető családjában, s mindennap igaz szívvél hálálkodott I-tennek a földi javakért, amiket neki juttatott.

Az arab viszon, kit faluszerte csak úgy

neveztek „Abdullah ibn Salem, a vén” mindigtől fogva hanyag ember volt. Az ő portáján bizony, miután jobban kedvelte a tubákos szelencét, meg a tarajos csibukot, mint az izzasztó fárasztó mezei munkát, nem halmozódott fel olyan égbeszökő, sudár gabona-kazlakban a kővér i-tenáldás, mint a szomszédjánál. És ezért nem egyszer irigységtől zöldelő szemekkel sandított keresztül a nádfonatos kerítésen a szomszéd udvarra. Tehetetlen dühvel zsörtölődött magában ilyenkor: „Ejnye, ejnye. . . hm, hm. . . Nagy igazságtalanság. . . Ámbátor Allah kegyelme szakállánál is sokkalta nagyobb, gyakran azonban, hm. . . méltatlanul osztja be rendeléseit. Mint ezt is itt ni. . .” S titokban, anyai alatomossággal azon vakarta gonoszokó buksiját, miként is lehetne Eliezert az ő „förtelmes” pazar vagyonában egyszer i-teninagában „megcibálni” . . . Szóval irigye volt.

A csöndes falucska végén, a sebesen vágató Jordánnak volt egy örvénylő, ve-

családfőt. Csak nagyon keveset találtam otthonában. A község jelenét azonban főbb vonásaiban megismertem.

Sehol annyi díszes épülete a népnevelésnek, sehol annyi mintaszerű nép- és polgári iskola, mint ebben a szintiszta magyar vármegyében, holott ismeretes, hogy a tanügyi kormányzat e tekintetben mindig a perifériák nemzetiségi vidékeit favorizálta. Községek, felekezetek fel-szabadulnak az iskolafenntartás terheitől. Az állam veszi át az itteni zsidó iskolát is, amelyben pedig egy időben a magyar költészet nem kisebb fia, mint Kis József tanított. Innen vitte magával a később balladába öntött Arje zsidó alakját is.

Az iskola helyébe azonban itt egy nívós תורה תורה létesül. Külön hitoktatót alkalmaznak; a hitoktatónak tisztességes, szép lakást, a tanításnak tágas, minden higiéniai kritikát kibíró termet alakítanak. Templom, pap- és kántoriak gondosan megápolt jókarban. Tisztaság köszönt már messziről a hitközségi épületek tömbje felől.

Portája dicséri a gazdát. A község ügyei itt jó kezekben vannak. Szerettem volna megismerni az elnököt, de őt sem találtam otthon. Mondják, hogy kvalitásos, sokoldalú, a helyzet veszélyességét csakhamar átlátván, egy magával kapott vasruddal této-vázás nélkül a földoklő után vetette magát. Néhány percig küzdött a tájékozó habokkal, aztán sikerült neki végre is a már-már alig felvergődő mohamedán elé

elismerő kézsorításra nem találkoztam vele.

Hiszen ebben a községben valamikor ádáz viszályok dultak. A párt harcok végtelen szenvedélyei minden békítési kísérletet meghiusítottak. Áldatlan ügyekkel annak idején az országos központnak is sok gondot és fejtörést okoztak. Békebirót is kiküldött közjük a boldogemlékü nagyváradi igazgató, Gábel Jakab impozáns személyében, de az ő nagy esze sem tudott ott tartós békét teremteni.

Ma — mondják — egyetértő előkelőségek állanak az ügyek élén, kik egymással versenyre kelve szolgálják a község érdekeit.

Látható is ennek áldása mindenütt. Intézményeken, alkalmazottakon egyaránt. Barátságos otthonaikban derű és harmónia honol. Kántor, hitoktató, sámesz egy tető alatti szomszédságban rajongó tisztaságu családi tűzhelyeikben, testvéries együttélésben vannak. A szerény, de a nagyobb gondok gyötrelmeitől mentes élet megelégedett kedélye ül az arcokon.

Nagy áldozatot jelent ez egy a közepesnél is kisebb hitközségre, különösen ott, ahol — mint már említém — a kereseti források az idők mostohaságától annyira bedugultak. Az ilyen gyülekezet teljes mértékben megérdemli a bűlcsek biztató megállapítását: **אם הוסיף מוסיף לו**.

kerülni. Elébe nyomta a hosszú vasrudat, amit az egy mohó rávetéssel ragadott magához. Abdullah meg volt mentve! Igen ám... De az arab végzete úgy akarta, hogy amint a menekülés öntudatlan pillanatában végső erőmegfeszítésével oda csapta magát a feléje nyújtott étes vaspálca végéhez — egyik szemét saját magán kiszurta vele...

Fájdalmát magábafojtva ballagott haza némán, mogorkodva. Megmentőjének most nem köszönte meg példás, hősiességét, de — hálája nem készt soká. Muzulmán módra talált kifejezést ez a különleges hála... Másnap délután a fél-szemű Abdulla beállított a falu törvényházába és elszenvedt testi sérüléseért, szemé elvesztéseért súlyos kártérítésre beperelte zsidó szomszédját... Ez volt a köszönet!!

(Folyt. köv.)

Aki hitszükségekre többet szentel, annak I-ten is többet ad.

(Folytatjuk.)

A lengyel átalakulás és a zsidók.

Az elmúlt évszázadok és évezredek története arra a keserű megállapításra tanított minket zsidókat, hogy valahol csak államcsiny, forradalom, erőszakos változás vagy nemzeti szerencsétlenség — vesztett háboru vagy összeomlás — reszkelteti meg az országot: mindig és mindenütt a zsidóság adja meg annak az árát. Az illető országból való kiüldözöttség, tömeggyilkosságok, pogromok s a többi. A legenyhébb még az általános fosztogatás vagy a zsidóságnak politikai, társadalmi és gazdasági téren való üldözöttsége, háttérbe szorítása, szörnyű megkínosítása. Így történt ez az ó- és középkorban, így az új és a legújabb korban. Mindenütt a zsidó volt a bűnbak, rajta töltötte ki bosszuját a spontán felizgult vagy mesterségesen szított népszenevedély.

Mikor az első hírek érkeztek a lengyelországi eseményekről, hogy Pilsudszky marsall Varsó ellen vonul, hogy elsőpörje helyéről az uralmon lévő hatalmat és azt magához ragadja; mikor kibővültek a hírek, hogy polgárháboru készül, sőt, hogy ropognak már a puskák, kattognak a gépfegyverek, dörögnek az ágyuk; mikor mindezeket visszafojtott lélegzettel olvastuk, szivszorongva lengyelországi hitestvéreinkre gondoltunk, hogy a felbolygatott népszenevedély alkalmasnak fogja találni a kedvező pillanatot arra, hogy minden kockázat nélkül fosztogassa, bántalmazza, rakásra ölje a védtelen zsidókat, vagy hogy akár a vesztés, akár a nyertes párt, az előbbi tehetetlen dühében, az utóbbi a hatalomra jutottság mámorában a zsidókat fogja kiszemelni akár mint kéznél levő bűnbakot, akár győzelmi torának áldozatául.

Hála I-tennek: ez nem történt meg.

Lapunk legutóbbi számában, kapott távirataink alapján, már hirt adtunk róla, hogy Pilsudszky marsall nagyszerű megmozdulása mi káros hatással sem volt a varsói és általában a lengyelországi zsidók békés életére. Nem történt még nevezetesebb kihágás sem, fosztogatás vagy ennél súlyosabb atrocitás még kevésbé. Veszteségek csak annyiban érték a lengyelországi zsidóságot, hogy Pilsudszki marsall hadseregében is, a Vitos kormány hadseregében is zsidók is szolgáltak és mikor fegyveres összeütközésre került a sor, itt is, ott is katonák vére is folyt, zsidó katonák is adták oda fiatal életüket, mikor arról volt szó, hogy kötelességüket teljesítsék.

A varsói harcokban 23 zsidó katona és 8 polgári személy esett el, az összes elesettek óriási százalama, és ezek közül, mint tudósítónk jelenti, eddig nyolc hősi halottat temettek el katonai pompával a varsói Geusza-uceában lévő zsidó temetőben. Megjelent a temetésen Młodzianowski, az új kormány belügyminisztere, Szlavoj Szkladkowski tábornok kormánybiztos, Charleman rendőrfőnök, továbbá a 21-ik gyalogezred százada és több mint 6000 zsidó Dr. Mieses ezredes tábori rabbi mondta a gyászbeszédet és a katonai zenekar által intonált gyászinduló hangjai mellett bocsátották le a zsidó hősi halottakat korai sirjukba. A temetést a Cheszed sel Emesz nevű egyelet rendezte.

Arról is kaptunk jelentést, hogy milyen a lengyel zsidóság várható állásfoglalása az új kormánnyal szemben. Ez t. i. felszólította az illetékes közegeket, adjanak véleményyt a különböző politikai pártoknak az új kormánnyal szemben való állásfoglalásáról. A ki-dolgozott referáda a következőkben emlékezik meg a zsidókról: Ezek — mondja a jelentése — megnyugvással fogadták Wojciszkovszki elnök, a Vitos-kormány és különösen a gyűlölt miniszternek, Grabszki Szaniszló bukását. A zsidók örömmel látják Pilsudszki marsallt az állam élén és örömeik

annál nagyobb lenne, ha látnák, hogy az ő kormányában olyan ember ül, akinek érzéke van a zsidók követeléseiről. Különösen azok iránt a kiváncsalmak iránt, melyek az iskolaügyre, a zsidó kultúra és a hitélet fejlesztésére vonatkoznak. Örömmel üdvözlük az új kormányt a zsidó kereskedői körök is, akik optimizmussal remélik, hogy az új kormány alatt helyzetük lényegesen javulni fog.

Pótlólag jelentik nekünk Varsóból, hogy a közoktatásügyi miniszterium zsidó ügyosztályának főnöke Adelsberg, felszólította a varsói

zsidó hitközség elnökét, hogy becsültesse meg a károkat, melyeket az ucca harcok folytán a zsidó lakosság szenvedett, mert a kormány meg fogja azokat téríteni. Nagyon magasztalják dr. Mieses ezredes tábori rabbi gyászbeszédét, melyet az elesett zsidó katonák temetésén mondott. — Egy szerű katonák voltak, mondta, akik ott harcoltak, ahová állították őket. Az ősi zsidó szellem adta meg nekik a morális erőt, hogy letett esküjükhöz hiven akár életük árán is teljesítsék kötelességüket.

ten ugyanazt teszik, nem ugyanaz". Mert az áldozó csütörtöki zsidó leánykomfirmáció csak azt bizonyítja, hogy a Sulchan Aruchot hangoztató leánykomfirmációs neológia csütörtököt mondott.

Eisenstadtnak, a régi Kehillonak életéből.

(Vége)

Fölötte érdekes még Wolf Chájimnak (az itt tárgyalt könyv kiadó-jának, Wolf Sándornak öse) és ne-jének Frümetnek esete. Frümet asszony, egy okos energikus asszony, nem volt a hitközségi eljáráság ténykedésével megelégedve és ezért névtelen, gunyos tartalmu röpcédulákat hozott forgalomba. Kismarton fel volt háborodva, a névtelen szerzőt kiátkozás (chérem) fenyegette és akkor Frümet asszony önként jelentkezett, hogy ő a tettes. És jóllehet a legelőkelőbb családok egyikének leszármazottja volt, a jegyzőkönyv kiméltlenül „prüce“-nek (szemtelen nőszemélynek) bélyegzi és bizonyos időre a templomból is kitiltja. Férje, Wolf Chájim ebbe nem akart bele-nyugodni, tiltakozott az ítélet ellen, fellebbezett és pénzbírságot ajánlott fel, néhány évvel utóbb pedig, mikor ő is hitk. előjárásági tag lett, brevi manu kitepte e lapot a hitközségi jegyzőkönyvből. A kitepelt lapot újból beillesztették a jegyzőkönyvbe, Wolf Chájimot megfosztották mandátumától és perbe vonták, előbb a bész din, azután a hercegi uri szék előtt. A bész din úgy fogta fel a dolgot, hogy Wolf Chájim csak a becsületét védte, azért kegyelmet akart gyakorolni és a jegyzőkönyv illető lapját ten-tával leöntette, hogy olvashatatlaná váljék az irás (ez meg is történt), a hercegi uri-szék azonban, jóllehet helybenhagyta a bész din döntését, de már az önvédelmi indokolást nem fogadta el. Az uri-szék ezt a követ-kezővel motiválta: „épen azért van-nak bírák, épen azért alkottak tör-vényeket, hogy mindenki akivel igaz-ságtalanság történik, az igazságszol-gáltatáshoz esedezhessék“.

Igy örködött a hercegi udvar afő-löt, hogy saját autoritásán csorba ne-

Neolog áldozó csütörtök.

Pár év előtt a pesti neolog hitközség bevezette a leányok komfirmációját. Ez a zsidótan intézkedés utánzása, akar lenni a keresztény bér-málásnak és így kétségkívül magán viseli a hitközség más ritus követésé-nek jellegét a szó legszorosabb ér-telmében. A németországi reforme-rek nem is szégyeltek bevallani, hogy igenis keresztény intézkedéssel akar-ják a zsidó leányokat „hitükhöz“ lán-colni.

Nem szabad azonban a pesti neo-log komfirmációt összehasonlítani a német reform intézkedéssel. Mert a német reformerek mindent becsületesen, rendszeresen és következetesen csinálnak. A leánykomfirmációt náluk megelőzi egy hónapig tartó speciális kurzus a mely a reform értelmében akarja az avatandók lelké-ben megszilárdítani a vallást. Né-mely helyen a tanítás egészen egyéni és így természetesen hatásos is. A pesti leánykomfirmáció azonban egészen más. Nagyjában nem áll egyébből, minthogy a tanév végén a középisko-la negyedik osztályát végzett leányok nagy tömegben a dohányuccai temp-lomban gyülekeznek, ahol orgona-játék és szónoklat után elrebegik mechanikusan a hitvallomást. Ezt az ünnepélyt nem előzi meg valami rend-szeres tanulás. Kiadtak ugyan egy előkészítő füzetet e célra, de haszna-vehetetlennek bizonyult, mert a kis leányokat annyi filozófiával traktálta,

hogy a végén nem tudták vajjon fiuk e vagy lányok, azaz: vajjon בר מצוה בן או בר מצוה בן, fiu vagy leány avatásra készülnek-e, mert bölcséleti problémákról bőven volt benne szó, de a zsidó nő speciális kötelessé-geiről (ג' הלה הרלקה) egy szó sem.

De megnehezült az idők viharos járása a leány komfirmáció felett is. A leányok nagyrésze kocsin jött a templomba szombaton, a másik része pedig távol lakván, nem akart megjelenni. Át kellett tehát tenni, az ünnepséget egy hétköznapra és lesúlyesztették egy formalitássá, amelyt már csak az tart életben, hogy a felavatandók bizonyára új ruhát kapnak ez alkalomra. Némelyek sze-rint a leányavatás mai komédia-sze-rűsége összefügg a hitközség konser-vatizmusával és békeszeretével. Egyrészt nem akarja a neolog tradi-ciót bántani, tehát meghagyja a kon-firmációt, másrészt megfosztja min-den tartalmától és komolyságától. Így azután megvalósul furcsa értelemben az a parancs, amely az idegen kultuszok utánzását eltiltja, mert nem-e utánzás az, mikor egy tuloldali komoly vallási aktust komolytalan felvonulássá alakítanak.

Ebben az évben áldozó csütörtökön a keresztény leányok bér-málásra mentek és ugyanakkor felvonultak a pesti zsidó leányok komfirmációra. A latin közmondás szerint „si duo faciunt idem non est idem“, „ha két-

essék, viszont azonban a hitközségi előjáróság tekintélyét is megővta és ennek jeléül a hitközség elnökének hercegi koronával díszített jogart adományozott, hatalmi állásának jeléül. Általánosságban patriarkálisan barátságos a viszony a hercegi udvar és az ő zsidó alattvalói között. A kurucmozgalmak idején, mikor támadástól lehetett tartani, a herceg a hatalmasan megerősített Forchtensteinban helyezte el a maga zsidóit, följel is szószólójuk volt és általában kegyes „atyja volt gyermekeinek“. A hitközség viszont gondosan ügyelt arra, hogy a herceg anyagi érdekei csorbát ne szenvedjenek és minden születés és házasságkötés, valamint minden ingatlancsere után hűségesen és lekiismeretesen megfizette ez ezekért járó „tributumot.“ Hálából azonban még külön önkéntes adományokról is gondoskodnak, eltekintve attól, hogy a herceg nevét sohasem említik a csakis uralkodóknak kijáró áldásmondás nélkül: I-ten gyarapítsa a hatalmát. 1739-ből hosszú feljegyzés maradt fenn, mi mindent kapott újévre, husvétra és szent Márton napjára a herceg és udvartartása. A hercegnek 25 körmői arannyal, két luddal, cukorral, narancssal és citrommal kedveskedtek, hasonlóképpen az „öreg hercegnőnek“, de még a komornák, az inasok, a lovászmester, a portás, a számtartó, a hajduk, a tanítók és a zárda is kapott ajándékokat. Abban az esztendőben összesen 51 személy. Am ezek a szolgáltatások ugyilátszott meghaladták Kismarton anyagi erejét valamint meghaladhatták az Eszterházyak birtokán lévő többi hat zsidó hitközségét. Ez a hét hitközség tehát (az ugynevezett seva kehiliosz) csakhamar érintkezést kerestt egymással, saját szervezetet létesítettek, mely idővel politikai és közigazgatási ügyekben egyöntetűen járt el. Ez a seva kehiliosz létesítette tehát az első magyarországi hitközségi szervezetet. Később a Sopronvármegye területén fekvő hitközségek külön szervezkedtek és Sopron városában tartották közös üléseiket. Ezeknek tárgya többnyire a hercegi szolgáltatások egymásközi igazságos felosztása és behajtása volt. Ugyancsak ez a „hét község“ volt az

első, aki a türelmi adók és a fennállott házasságkötési korlátozások megszüntetése érdekében a hercegnél lépéseket tett. És mert Bécsben akkor már „márciusi szellők“ fujdogáltak, itt különböző állami hivatalok küszöbét is koptatták, később a magyar „karok és rendek“-nél is próbálták szerencsét. De jöllehet boldogemlékü József nádor már 1811-ben kardoskodott ezért a „reform“ért, ez csak 1846-ban lépett életbe.

1848 nagy vívmányait a kismartoni ghetto csak korlátozott örömmel üdvözölte. Hogyan, kérdezték, mi, akik I-ten szolgálva szinte természetesen találjuk elnyomatásunkat: mi most egyszerre egyenlők legyünk a többivel? Nem fogunk-e ennek következtében mi magunk is megváltozni? Éltető elemünk fog-e maradni a vallás, melyért ösidők óta a legnagyobb áldozatokat hoztuk? Udvariasan ugyan, helyel-közze fellengős szavakkal üdvözölte Kismarton a nagykanizsai ideiglenes bizottságot, „mely a jövő vigasztaló képeit a legélénkebb színekkel ecseteli“, de Pesthez, mely tőle nagyon távol volt és annak vezető zsidó köreihez nem volt bizalma és így inkább Pozsonyra támaszkodott Kismarton, a hagyományos zsidóságnak erre az erős várára.

Egész Magyarországon hamar ki is ütköztek az ellentétek, a későbbi kongresszus két táborra is osztotta a magyar zsidóságot, de Kismarton megtalálta a syinthézist és áthidalta az ellentéteket. Dr. Hildesheimer Izrael választotta meg főrabbiájává, aki, jöllehet exponált harcosa volt az egyik pártnak, de személyes tulajdonosságai mégis eredményezték, hogy a régi és az új irányzat békés egyetértésben megfér egymás mellett.

Kismarton történetének itt tárgyalt második kötetét hamar követni fogja a harmadik és utolsó kötet, mely a hitközség egyetemes történetét és a mai Kismarton szokásait, valamint mintászerű népjóléti intézményeinek ismertetéseit fogja tartalmazni.

R. בנימין Hauer

— Saját tudósítónktól.

Nagyvárad, Izru-ehag Svüosz.

A nagyvárad orth. zsidóság egyik legnépszerűbb, jó cselekedeteiről ismert szentéletű alakja fejezte be Svüosz első estéjén érdemekben dúspályafutását. A rabbinátus a temetést az ünnep második estéjére rendelte el.

Este 10 óra. (Ez a kelet-európai idő szerint nálunk 9 órának felel meg. — Szerk.) A máskor csendes katonavárosi uccákon emborsor ki-gyózik a zsidókörház felé, ahol R. בנימין Hauer nemes lelkét kilehelte. A körház udvarán már alig lehet mozdulni. Nagyvárad orth. zsidóságának csaknem valamennyi számottevő tagja itt van. Férfiak, nők, fiatalok, öregek ünnepi öltözetben, chaszidimok a drága jomtovi selyem kaftánban és strámliban várják a levájt. A שחרית, a halott megmosdatása, ugyszintén a koporsó vitele csak előzőleg rituális fürdőt vett egyéneknek engedtetett meg. A koporsóval csak nagynehezen tudnak a tömegben keresztülvergődni.

Megindul az óriási menet a veleneci temetőbe. A tömegben, a vizsnici rabbi élükön, vagy husz előkelő idegen rabbi vesz részt, akik a Svüoszt a vizsnici rebbe környezetében töltik el Végre a menetet kiér a temetőbe. A szokásos szertartás végeztével a megilletődő közönség megindul a város felé és lassan-lassan elfelejtik a különös jomtov-éjjeli temetést. — תעצבנה A. B.

Becsületbeli kérdése

a magyar
orthodoxiának a
Zsidó Ujság
megerősítése.

A néger zsidókról.

— Egy e napokban megjelent ismertetés alapján. —

Afrikában, A'essiniától és Nubiától délre, az ottani vadon hegyóriások közt, kisebb-nagyobb közösségekben, de seholsem jelentékenyebb számban, körülbelül ötvenezer néger zsidó, az ugynevezett falasa néger zsidó törzs lakik. Földhöz ragadt, szegény, végtelen primitív viszonyok közt élő emberek ezek, akik vadászattal, halászáttal és kezdetleges gyümölcsstermeléssel foglalkoznak.

Már évszázadokkal a rendes időszámítás előtt kerülhettek mostani lakóhelyükre; sem a héber nyelvet, sem ennek betűit nem ismerik, a Talmud létezéséről pedig fogalmuk sincs. A chanukáról és purimról sincs még sejtelmük sem.

Bővebbet a néger zsidókról, a falasákról csak azóta tudunk, amióta dr. Faitlovics Jakab 20 évvel ezelőtt egy olasz tudományos társaság megbízásából köztük járt. A falasa szó az ó-etiopiai nyelvben idégent jelent, de ők maguk „Bieta Izrael“ vagyis Izrael házának nevezik magukat. Kasztokra oszlanak, a laikusok mellett vannak szerzeteseik, akiket „nezirim“-nek neveznek s akik a többiekkel elkülönítve élnek és vannak Kohanmjaik, akik nélkül istentisztelet nem tartható. Mert a néger zsidók, kik csakis a bibliát ismerik, még most is áldozati kultuszt üznek, mint a jeruzsálemi templom fennállása idején, kezdetleges zsinagógáik, előtt ott van mindenütt a kövekből összehordott oltár és ezen áldoznak. Azután vannak varázslók is; esőcsinálók és olyanok, akik elhárítják a jégverést.

A zsinagógák egész berendezése egyszerű és ezen a biblia, melynek azonban nem héber a nyelve, hanem az általuk használt köznyelv; imádkozni is ezen a nyelven imádkoznak. A bibliai ünnepeket ismerik és meg is tartják, így például peszáchkor csak kovásztalant esznek, egyébként azonban fogalmuk sincs a zsidó hitéletéről, amint ez a tóra sebal pé, a hagyományos tan alapján kialakult.

Élhetett még bennük a sejtelen, hogy kívülök is vannak zsidók a különböző országokban, mert mikor dr. Faitlovics köztük járt, az ő utján felhívást és kérelmet intéztek a többi zsidókhöz, hogy támogatásuk és segítségük öket. Faitlovics közbenjárása folytán némileg közelebb is jutottak az igazi zsidósághoz, sőt Addis-Abeában iskolát is birtak felállítani.

Mindennemü

Orth. tejtelmékek és megbízható koser tej kaphatók, legolcsóbb napi árban!

ALTMANN SÁMUEL

VII., Dob-ucca 28.

Történelmünkből.

A taníták korszaka.

Rabbi Méir.

(Folytatás.)

Minden tudományossága és nagy bölcsesége mellett, mely közmondásossá vált, rabbi Méir abból él, hogy szent könyveket másolt. Ezt a keveset jövedelmező foglalkozást alkalmassá azért választotta, mert ezzel egyuttal hozzájárulhatott a szent Tan terjesztéséhez. De még ennek a sovány keresetnek is csak kétharmad-részt fordította rabbi Méir családjá fenntartására; a többi szegény emberek támogatására fordította. R. Méir a költséget is művelte, állítólag 300 mesét írt, aminek bizonyára az volt a céljuk, hogy szellemes előadásait azok segítségével népszerűvé és a nagy közönség számára könnyebben megérthetővé tegye.

Szigoru vallásossága mellett is nem zárkózott el a nem zsidókkal való érintkezéstől. Mikor nem zsidó barátainak egyike, Gadarai Numenios, szülei halálát gyászolta, részvétlátogatást tett nála. Ezt nem ítélte el senki. De megütözköztek azon, hogy szoros érintkezést tartott fenn Elisa ben Abujával, aki a myszticizmusba való eltévelyedése következtében elpártolt a zsidóságtól s akit zsidó körökben röviden „acher“-nek, másnak, hittagadónak neveztek. Voltak, akik szemére vetették rabbi Méirnek, hogy ő is tanult tórát Elisától, ám barátai, akik őt jobban ösmerték, joggal így beszéltek: — Rabbi Méir gránátalmát talált, de csak a belét élvezi, héjját azonban eldobja. Ezzel azt akarták kifejezni, hogy r. Méir, kinek elég ítélő-képessége van, hogy megkülönböztelhesse a jót a rossztól, a nagy tudású Elisa ben Abujától csak a jót fogadja el, de az ártalmasat és a zsidótlant elveti.

Mennél inkább kimagaslik valaki tehetsége és szellemi képessége dolgában környezetéből, annál inkább nyilvánul meg bizonyos körökben az igyekezetet, hogy őt lekisebbsíték és nevének fényét mindenféle gyanúsításokkal elhomályosítsák. Ezek ki is eszközölték, hogy Simon szandrinelnök idejében, aki r. Méirt

nem kedvelte, ennek nevét a vitákban már nem említették. És ha már mégis az ő egyéni nézeteit is kellett a vitákban tekintetbe venni, ezt így tették „acherim omrim“, mások mondják. A páratlan éleselméjűség, amit vitáiban tanusított, szintén ok volt a meggyanusítására, amennyiben azt állították, hogy nem annyira az igazság felderítése, mint inkább éles elméjének fitogtatása a célja.

De mindez nem tette el r. Méirt attól, hogy társait tisztelje és becsülje sem attól, hogy Elisa ben Abujához tovább is ragaszkodjék, akit illetőleg sohasem mondott le a reményről, hogy még visszavezetheti a zsidósághoz. Valahányszor valami vallási kérdésben enyhébb felfogású volt, mint társai, azt mondta: ha meggyőződésem szerint meg is engedek egyet-mást másoknak, én saját személyemre nézve társaim súlyosbító nézetéhez alkalmazkodom.

Egy szombaton r. Méir gyalog kíséerte el barátját és volt tanítóját Achert, aki lovon ült, hogy vele valami nehezebb törvényrészletről értekezzen. Egyszer csak azt mondta neki Acher: — eddig és nem tovább. Már elértük a „Tchtim-sábeszt“, tovább nem kísérhetsz el. Vissza kell hogy fordulj! R. Méir megragadta az alkalmat és így kiáltott fel: — Fordulj vissza te is; térj vissza az igazi zsidósághoz! Acher erre a következtetést válaszolta: Valami benső hang azt mondja nekem, hogy számomra, aki i-tenadta szellemi tehetséggel oly ritul visszaélt, már nincs ut visszafelé. Mikor Acher haldoklott, rabbi Méir meglátogatta és még egy utolsó kísérletet tett, hogy őt vissza térítse a zsidósághoz, erre a versre hivatkozván: „térjen meg az ember lelke végső magabaszállásáig“, Acher erre sirni kezdett és meghalt. Rabbi Méir annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy Acher mint őszinte bűnbánó halt meg, sőt feltette magában, hogy mikor majdan ő maga is elszóllítatik az élők sorából, odaát védelmére fog kelni barátjának. Igen mélyértelmű a Talmud következő elbeszélése: Mikor Achert már eltemették, rabbi Méir koponyegét borította annak sírjára, melyből füst oszlop emelkedett, és ezt mondta: — Pihenj a földi lét ezen éjszakájában; az örökkévalóság hajnalán a Mindenható meg fog váltani és ha ő nem, akkor megváltlak én!

(Folytatása következik)

ségét! Mert ha szent a kegyelet érzése, még szentebb az ünnep tartásának kötelezettsége. A cél nem szentesíti az eszközt, ebben az esetben még a közlekedési eszközt sem. A mi szemünkben a sip-uccai szekérpark nem a zsidó gazdagság, hanem a zsidó vallási szegénység illusztrációja volt és tipikus ábrázolása annak, amit bölcseink מצוה הכאה בעבירה „bűnből eredő jótétnek“ neveznek.

Azon igen tisztelt előfizetőink

részére, kiknek előfizetésük június elsején lejár, mai számunkhoz beíratási lapot mellékelünk és kérjük, hogy az előfizetést postafordultával megújítani sziveskedjenek. Ugyis szintén mindazon tisztelt olvasóinkat, kik az előfizetéssel még hátralékban vannak, szíveskedünk felkérjük, hogy azt a lap zavartalan küldése miatt postafordultával folyósítani sziveskedjenek.

A Zsidó Ujság kiadóhivatala

(Az új szarajevói zsidó templom.) Bosznia fővárosában most új nagy szarajevói templom épül. A jugoszláv kormány, mint nekünk jelentik, a templom építéséhez tízezer köblab épületfát, Szarajevó város tanácsa pedig 250 ezer dinár segélyt adott az új templom építéséhez.

(A zsidók Mexikóban.) Mexiko észak-amerikai államban alig laknak zsidók, de Mexiko Cityben, az állam fővárosában, öröndetes fejlődésnek indult az ottani zsidó hitközség. Tíz évvel ezelőtt még itt is alig laktak zsidók, de azóta 8000-re szaporodott a számuk, melyeknek tulajdonképpen közel 1000 európai bevándorolt. Legtöbb ezek közt a szefárd zsidó, akiknek már szép nagy templomuk van; az askenázim jóval kevesebben vannak és a város különböző helyein minjában jönnek össze. A hitközség maga épen-séggel nem gazdag, de az amerikai Bené-Brisz egyesület oly hathatósan támogatja, hogy népjóléti feladatainak fennakadás nélkül tehet eleget. Az antiszemitizmus ismeretlen fogalom Mexikóban; minden zsidó ugyanolyan jogokban részesül, mint a nem zsidó lakosság, szabadon gyakorolhatja vallását és járhat foglalkozása után.

(A világválság hatása Tel Avivra.) Az általános gazdasági krízis súlyosan ránc-

hezedik Tel Aviv városára is, Jeruzsálem után Palesztina legnagyobb városára, melyet kizárólag zsidók varázsoltak elő a semmiből. Tavaly még óriási hangyabolyhoz hasonlított a város, mindenütt építkezés folyt és 8000 napszamos talált munkát és kenyérét bőven, a lakásszükséglet pedig oly nagy volt, hogy csak bajjal lehetett lakáshoz jutni, ezt is méreg drágán. Ma csend fekszik rá a városra, az építkezés szünetel, a munkások dologtalanul lézengenek és éheznek és annyi lakás áll üresen, hogy válogatni lehet bennük és a háztulajdonosok boldogok, ha a tavalyihoz képest fele áron tudják lakásaikat kiadni. És mindezt a világválság okozta, a nagy gazdasági és pénzügyi krízis.

(Nem árulhat pálinkát, mert hazaárulással vádolták.) A gödöllői járás területén olyan főszolgabíró az ur, aki nem szereti a zsidókat s mivel tekintélyes összeköttetései vannak, zsidóellenes tevékenységét akadálytalanul folytathatja. E tevékenységét nem a gazdag zsidók synylik meg. Ilyenek ugyanis nincsenek nagy számban a kiskirály területén. Annál jobban érzik azonban a falusi szatócsok, korcsmárosok és egyéb kis egzisztenciák. Az egyiknek elvették a multkor az italmérési jogát. Miért? Az őszinte felelet az lett volna: hát azért! De nem ezt mondták, hanem ürügyül felhozták, hogy a megszálló román csapatokkal jóbarátságot tartott fenn. Egy sajtóper folyamán természetesen kiderült, hogy ez nem igaz, de az italmérés engedélye el van véve tőle. Pár év múlva egész biztosan meg fogja állapítani a történeti kutatás, hogy a románokkal való barátkozás vádjá minden egyes réteget illethet, csak nem a magyar zsidóságot. Erre tudvalevőleg súlyos és kompromittáló adatok vannak, de — nem a zsidók ellen. A jövő igazságot fog szolgáltatni a megrágalmazott szatócsnak is. Igaz, hogy ő inkább a jelentől szeretne egy kis igazságot.

(Csornai zsidók hithüség.) Csornai tudósítónk jelenti nekünk: Eddig mindig úgy volt, hogy valahányszor a csornai országos vásár zsidó ünnepre esett, az illetékes hatóság a következő hétre halasztotta el a vásárt. Így várták ezt az idén is, hogy a svüosz ünnep első napjára esett országos vásárt elhalasz-

szak, de — állítólag nemzsidó kereskedők közbenjárására — az elhalasztás elmaradt. Megtartották Svüosz első napján az országos vásárt, de hála I-tennek, egyetlen zsidó kereskedő vagy iparos sem akadt, aki kinyitotta volna üzletét vagy kirakodott volna, még olyan sem, aki a szombatot nem tartja meg. Nagy elismerés illeti a tiszteletben megöszült csornai főrabbit is „אֲשֶׁר אֵינוֹ מְבַרְכֵן אֶת הַיּוֹם“, aki latbavetette egész erkölcsi befolyását a „הַיּוֹם“ az ünnep megszenteltetésének megakadályozására.

(Münchmayer lelkesz ur.) Van Németországban egy fürdőhely, Borkum a neve. Ennek két nevezetessége van, az egyik, hogy zsidót nem fogad be (legyen meg a gusztusa szerint), a másik az ő lelkesz, Münchmayer ur. Erről a jeles antiszemitaról épületes dolgok derültek ki, egyebek közt, hogy hivatali pénzt sikkasztott s hogy erkölcselen merényleteket követett el asszonyok, hajadonok és egészen fiatal leányok ellen is. Sőt odáig ment Borkum lelkipásztora, hogy a kórházban, operáció után ágyán betegen fekvő tehetetlen fiatal leánnyal szemben is erőszakoskodott. Elfogulatlan urak, akik végre megelégték a magáról annyira megfélekedezett lelkipásztor aljas üzelmeit, röpiratot adtak ki, melyben Münchmayer ur viselt dolgait „kiszerveztették“ és őt magát a papi állás betöltésére méltatlannak bélyegezték. Münchmayer ur — mi telhetett tőle? — sajtópört indított. No de alaposan megjárta. A vádlottak mindent apróra bebizonyítottak, annyira, hogy nemcsak a közvádó államügyész látta bebizonyítottnak a röpirat állításait, de maga a törvényszéki ítélet is kimondotta, hogy a röpirat mindenben igazat mondott s hogy Münchmayer lelkesz ur csakugyan méltatlan a papi állás betöltésére. Epilogus: Münchmayer ur — mint a német költő mondja: der Not gehorchend, nicht dem eignen Triebe — lemondott borkumi lelkeszi állásáról. Nevetségesen hatott, mikor Münch-

REBENWURZEL

Salamon és Izidcr

orth. שאלמיגיארה,

Budapest Laudon-ucca 3.

Ajánljuk a nyári idényre tartós, a legjobbnak elismert szalámi és kolbászaru, füstölthús és felvágott különlegességeket.

Viszont eladók kérjenek arjegyzéket.

mayer ur a törvényszék előtt azt hangoztatta, hogy őt a „nemzetközi zsidóság“ üldözi. Mintha a jelentéktelen borkumi antiszemitácika olyan, az őt világrész fölé kiemelkedő egyéniség volna, hogy a nemzetközi zsidóság róla tudomást vevne. Bizony azt sem tudtuk róla eddig sem én, sem te, sem mi mindnyájan, hogy a főtiszteltetendő ur a világon van. Csak a fertő, amelybe süppedt, vetette ki az alakját és csak azóta tudjuk, hogy volt. Mert már csak „volt“ a lelkesz ur; most beledőfték a léggel bélelt hólyagba és „volt-nincs“ a borkumi antiszemita.

(Agrár-kérdés és zsidókérdés.) Ilyen címen közli egy esti lap a földművelésügyi tárca tárgyalásának egy részletét. Egy antiszemita képviselő, akinek horribilis tantiémjéhez még most is hozzájárul minden villamoson járó zsidó ember, megállapítja, hogy a földreform addig nincs megoldva, amíg olyan állapotok vannak, mint Szabolcsban, ahol 20 ősi magyar birtok van zsidó kézben. — E megállapítás féligazság s ezért veszedelmes. Folytatni kellene azzal, hogy a földreform addig nem lesz megoldva, amíg 1—2 főurnak több földje van, mint az összes zsidó birtokosoknak együttesen és amíg 16.000 ember kezében van Csonka-Magyarország egész birtokállománya. Természetesen ilyen őszinteség mellett nem lehet izgatni a zsidóság ellen. Egyébiránt pedig készséggel megengedjük, hogy az agrárkérdés zsidókérdés. Mert az agrárkérdés megoldása függ attól, mennyiben igyekeznek a törvényhozás a régi zsidó törvények szellemét, amint ez megnyilatkozik a „semita“ és „jóbél“ grandiózus agrárreformjából, visszatükrözteni. Enélkül felvethetjük gyakran a zsidókérdést, de az agrárkérdés megoldása mindig kérdéses marad.

(Sajtóhiba igazítás.) Május 18-iki számunkban közölt „A Szináj felé“ című

cikkbe két értelemzavaró sajtóhiba esüszott be. Az első hasáb 8-ik sorában „énünk, alapja“ helyett „énünk alapja“ lett volna szedendő, a 4-ik hasáb 21-ik sorában pedig „erkölcsi szabadság“ helyett „erkölcsi szabadság“.

(A veszedelmes frázis.) Nézeltünk, tapasztalatunk és meggyőződésünk szerint Magyarországon nincs oly zsidó honos, aki nem a magyar állameszme tántoríthatatlan hive volna. Csak a neolog sajtó igyekezett őket verni a magyar zsidóság kö. ölt, ráútvén a neki nem tetsző zsidókra a hazafiatlan bélyeget. Ez ugyan hálás és könnyű módszer, Amellett könnyen utánzásra csábít, amint ezt e héten tapasztaljuk. A demokraták egy része Nádossy zsidó védője ellen kikelt. Amire egy nem is antiszemita lap megállapítja, hogy dr. Gál védő háta mögött áll — a „nemzeti alapon álló zsidóság“. Szóval Vázsonyi nem áll nemzeti alapon. Tiltakozunk e beállítás ellen — nem Vázsonyi, hanem az igazság érdekében.

Családi hírek

Stern Hermann, a pesti orth. izr. hitközség főtisztviselője f. hó 26.-án, szerdán tatotta esküvőjét Strasser Jónás a nagyváradi Sasz-Chevra általános tisztelt elnökének leányával Lillykével, a pesti orth. hitközség nagytemplomának udvarán, nagyszámú és előkelő közönség részvéte mellett.

Deutsch Manó, a balassagyarmati főrabbi fia, eljegyezte Katzburg Salamon úr leányát, Blankát, Nagytapolcsánból.

Herskovits Elvira és Ertler (Dózsa) Jenő jegyesek. Rákospalota — Ujpest.

Naplár.

שבת פרשת בהעלותך ט"ז סיון.
שבת kezdete (Bpest): 7 óra 25 p.
שבת kimenetele „ : 8 „ 10 „

A szerkesztő betegsége folytán szerkesztésért felelős: Groszberg Jenő.

Rabbi Mordecháj Benét זצ"ל.

Lapunk multheti számában, a nikolsburgi tüzvészről szóló híradásunk kapcsán már megemlékeztünk rabbi Mordecháj Benétről, a világhírű nikolsburgi rabbiról, aki működése idején megáldott volt egy nikolsburgi házat, hogy tüzvész ne tegyen kárt benne és csodálatosképpen így is történt; jölkéhet Nikolsburgban azóta négyszer volt nagyobb méretű tűz, mely a házak százait hamvasztotta el, az az egy bizonyos ház mindig sértetlen maradt. És sértetlen maradt most is, noha zsidókból való teteje és fából val. erkélye van és körülötte minden más ház porrá égett.

Rabbi Mordecháj Benét 1754-ben Magyarországon, Csurgón született, de már ötéves korában Nikolsburgba vitte az anyja hogy ott iskoláztassa. Kiváló tehetségéről már mint iskolagyermek tett tanúságot és mikor tizenhárom éves korában az ittingeni jesivára került, már három, általa szerzett könyv kéziratát vihette magával, mely könyvek egyike talmudi értekezéseket tartalmazott. Ennek a három könyvnek kéziratát az onban nem maradhatott az utókorra, mert az ittingeni rabbi felesége, kinek ugyanolyan idős fia volt, féltékeny volt Mordechájra, hogy majd egészen elhomályosítja az ő fiát és ezért tűzbe dobta a kéziratot.

A vas-szorgalommal tanuló rabbi Mordecháj Benét még aránylag fiatal ember volt, mikor megválasztották nikolsburg főrabbinak és 35 éves korában, Nikolsburg székhellyel, Morvaország országos rabbija lett.

Tekintélye a válósággal szentéletű rabbinak évről-évre nőtt és lelkivilágára éles fényt vet az a sajátkezü feljegyzés, melyet hátrahagyott imádságoskönyvében találtak és mely így szól: „Ezennel megfogadom a mindenható Cevuosz I-tenre, hogy min-

Orth. kóser Schiffer-féle penzió a tátravidéki Lucky fürdőben,

(Rózsahegy mellett) hol napi kitűnő ellátás, négyszteri étkezés csak 40 csk koronába kerül.

Tanulók szülők nélkül is nyaralhatnak gondos felügyelet alatt. Felvilágosítást ad Schiffer Almássy tér 13., vagy a

Fürdőigazgatóság.

Iskolák figyelmébe!

Most jelent meg könyvalakban az igazi orthodox szellemben írt érdekfeszítő regény.

Boszánai

Irta: Dr. Lehmann M. mainczi rabbi.

Fordította: Eckstein Jenő.

Legalkalmasabb vizsgai ajándék!

Ára portóval együtt K 30.000.—

Több példány vételénél megfelelő engedmény.

Zsidó Ujság kiadóhivatala

den oly földi élvezetről lemondok, mely nem föltétlen nélkülözhetetlen és mely egészségem fentartásához nem okvetlenül szükséges". Ennek a fogadalmának megfelelően élt is; már reggel négy órakor tanulni kezdett és csak este 11, olykor csak 12 órakor tért pihenőre.

Amilyen lankadatlan volt a szorgalma, épen oly határtalan volt szívójsága és jótékonyága is. Már mint böcher is sohasem reggelizett, hogy az így megtakarított pénzt még nálánál is szegényebb böcheroknak juttassa, rabbifizetésének egy részét pedig a szegények közt osztotta el, nem nézve felekezeti különbséget. Végtelen tiszteletnek örvendett is olyannyira, hogy mikor az uccán mutatkozott, a járókelő emberek megálltak és várták, míg elhaladt mellettük a rabbi.

És amilyen szerény volt a maga személyét illetően, annyira nem ösmert emberi tekintélyt, mikor vallási kötelezettség teljesítéséről volt szó. Történt, hogy mikor az osztrák trónörökös mint Dietrichstein herceg vendége Nikolsburgban időzött, az bejelentette a hitközségi elöljáróságnak, hogy meg fogja nézni a híres régi zsinagógát. Persze, a rabbi élen az egész hitközség várta a főherceget. Ez utóbbi valami ok miatt elkésett és mikor a templomba érkezett, rabbi Mordecháj épen imádkozott, nem is szakította félbe az ájtatósodást és csak mikor bevégezte, ment a trónörökös elé, hogy üdvözölje és megáldja. A trónörökös egészen természetesnek is találta a rabbi eljárását és oly tiszteletteljesen beszélt hozzá, mint saját vallásának bármely főpapjához.

Végtelenül szerette hitközségét és mikor 75 éves korában egészsége helyreállítása végett Karlsbadba ment, meghagyta, hogy amennyiben ő ott meghalna, holttestét később exhumálják és Nikolsburgban, esetleg ha a hatóságok ezt nem engednék meg, Prágában temessék el. Tényleg Karlsbadban halt meg és temetése után nagy versengés indult meg Nikolsburg és Prága között, de fölmerült az a kérdés is, szabad-e egyáltalán a rabbi holttestét exhumálni? Pozsony nagyhirű rabbija, a Chaszam Szófer, döntött a kérdésben, mondván: „Még van engedve, hogy rabbi Mordecháj Benetnek, az isteni férfinak holttestét exhumálják, mert ő maga ezt így kívánta és Nikolsburg az elsőség, mert számos hozzátartozója is ott van eltemetve. Ezenkívül még azért is, mert maga rabbi Mordecháj meghagyta: „ha hitközségem valamely tagjának kérése lesz I-tenhez, keresse fel síromat, imádkozzék ott I-tenhez és én a szószólója akarok lenni.“ Csakugyan Nikolsburgban temették el, a nagyhirű szent rabbit, aki hitközsége iránt való szeretét még a sírón túl is megőrizte. És ő róla is azt mondják, amit a biblia Mordechájáról mondott, t. i. hogy Izrael világitó fátylaja volt, aki I-ten mindig meghallgatott; aki telve volt jóérzéssel, mert mindig az irgalom kapuján kopogtatott.

Bosztanai.

Történelmi regény. Irta: Dr. Lehmann M. — Fordította: Eskstein Jenő.

(29. folytatás.)

„Ha felveszed az Izlamot — szolt az arab vezér üzenete Jesdegerdhez — úgy egy arab sem fog engedélyed nélkül Perzsiába menni és vezéréink, csak azt az adót fogják tőled követelni, melyet minden hívő fizetni köteles. Ha nem veszed fel az Izlamot, úgy azt a sarcot vagy köteles fizetni, melyet a hitetlenektől követelünk. És ha ezt is megtagadod, úgy készülj háborura.

Jesdegerd ezen feltételek fölötti haragjában mindegyik követ nyakára földdel telt zsákokat kötöttet és úgy küldte azokat haza.

Közben Bosztanai és Achai Mechuzába siettek, ahol nyolc év után Jaletta szeretett fiát, Kafnai pedig drága unokáját viszontlatta. De nem volt idejük a viszontlátás örömét élvezniök. Bosztanai felhívást intézett a zsidókhöz, kik sereggestül siettek zászlaja alá, mert Jesdegerd sem vonta vissza Arzem-Dokht szégyenletes törvényeit.

„Ha az arabok győznek“ szolt Bosztanai a zsidókhöz „akkor békében élhetünk szent törvényeink szerint, tehát segítsük őket.“

Gyors menetben vonult a zsidó sereg az Eufrát mentén, ahol perzsák és arabok álltak szemközt.

Rustam átlépte az Eufrátot. Hadserege kétszer oly nagy volt, mint az araboké. Kádesiánál ütközött össze a két sereg. Az ütközet első napján nem történt döntés. Ami előnyük a perzsáknak nagyobb számuknál fogva volt, azt az arabok bátorságukkal pótolták. Így volt az a második és a harmadik napon is. Már úgy látszott, hogy az arabok a tulerő elől meghátrálnak, midőn estefelé a harc-terre érkezett Bosztanai a hadseregével. Az érintetlen, pihent zsidó harcosok visszaverték a rohamra induló perzsákat. Egész éjjel tombolt a harc. Midőn Rustam hadserege megveretett, a perzsák vad futással menekültek.

Jesdegerd király egy pillanatig sem kételkedett, hogy Rustam borzasztó seregével ki fogja üzni az országból

az ellenséget. Az araboktól nem félt annyira, mint a ktesifoni udvaron levő pártoktól. Egymásután két király és egy királynő esett a gyilkosok áldozatául. Mily sors várhat most Jesdegerdre? Mindenekelőtt arra törekedett, hogy trónralépésének a jogosság látszatát adja. Ezért Darát, a Lassau ház utolsó sarját akarta feleségül venni.

Jesdegerd tehát a hercegnőt börtönéből Ktesifonba hozatta. Dara ekkor 18 éves volt és anyjának, Serihnek teljes szépségében pompázott.

„Dara“ szolt Jesdegerd a királynőhöz, midőn az megjelent előtte, „nővéred fogságba vetett, én azonban Perzsia trónjára akarok emelni!“

„Nem-e te gyilkoltad meg a nővéremet? felelt Dara.

„Nővéred ellenséged, én azonban barátod leszek.“

„Sohasem fogom nővérem gyilkosát férjemnek nevezni!“

„Dara, légy okos. Enyémé kell, hogy légy. Általad akarom a Lassanidák trónját igényelni.“

„En pedig örökre gyűlölni foglak!“

„Akkor meg foglak öletni!“

„Inkább a halált, mint házasságot a gyilkossal, kinek lelkén atyám lányának vére szárad.“

Jesdegerd hófehér lett a haragtól. „Halálba vele!“ kiáltá.

Ekkor felszakították az ajtót, vérel és porral belepattint katonák rontottak be.

„Menekülj, ó király, hadseregged legyőzték, Rustam vezéred halott, nemsokára itt lesznek az arabok!“

A király megijedt. Gyorsan összeszedett drágaságaival néhány hívének kíséretében elmenekült. A menekülő király a molnárnál keresett menedéket. Ez a menekülteket a magukkal hozott aranyaik és drágaköveik utáni vágytól hajtva álmukban megtámadta és meggyilkolta, holttestüket pedig a malmát hajtó patakba dobta.

(Folytatása következik.)

Pályázat.

Minden szó egyszeri belkutatása 2000 vastagon szedett betűkből 4000 korona Pályázatok felvételnek: Slip-ucca 10. — Hirdetések díja előre fizetendő.

A sárvári aut. orth. izr. hitközség elhalálozás folytán megüresedett metsző és előimádkozói állásra pályázatot hirdet. Pályázótól megkívántatik, hogy „שׂרׂב מומחה“ „שרׂב מומחה“ legyen. Javadalmazás: Természetbeni lakás, fél שחׂמה és a szokásos mellékvédelmeken kívül havi 2,000.000. K. Pályázatok három elismert orth. rabbítól nyert קבלות-másolatok becsatolásával és személyére vonatkozó adatok (kor, magyar honosság, családi állapot és jelenlegi működés) f. é. június 15-ig beküldendők. Csak meghívottak utiköltségei térítetnek meg.

Sárvár 1926. május 17.

Schnabl Zsigmond hitk. elnök
Kupfer Izsák jegyző

Orthodox-Israell. Kultusgemeinde.
Bratislava-Pressburg.

KONKURS.

In der hiesigen Orthodox-Israel. Kultusgemeinde ist die vakant gewordene Stelle eines Oberkantors ehestens zu besetzen. Reflektanten, die vorzüglich musikalisch gebildet sind, eine angenehme klangvolle Stimme besitzen wollen ihre diesbezüglichen Offerte — bei genauer Angabe ihrer bisherigen Amstättigkeit, Vorbildung, streng-religiösen Lebenswandels, Alter und Familienstand — bis spätestens 16. Juni l. J. einsenden.

Gehalt laut Uebereinkommen
Zu Probenvorträgen werden direkt berufene Kandidaten, die eine Vorprobe vor einer hiezu designierten Kommission mit gutem Erfolge bestehen, zugelassen und werden Reisespesen nebst dem Akzeptierten vergütet.

Bratislava-Pressburg, den 3. Mai 1926.
Der Vorstand der Orthodox-Israel.
Kultusgemeinde.

הודעה

עדה „אגודת-אחים“ בציריך המתקמת זה כחמש עשרה שנה ושהבריה הם יהודי מרחב-אירופה מנקשת לה רב שיהיה גדול בתורה ומומחה ומשפלה בחוראה, ירא שמים באמת ובעל תכונה אדילת חס: במילי דעלמא ודעתו מעורבת עם הבריות, נאה דורש כדי שיוכל להשפיע מהותו על צעיריו. רצויה מאד גם ידועה בשפת אשכנז כדי להשפיע אף על אלו בני הנער ששפתם היא שפת אשכנז. משכרת בריות ומעון חפשי בבית העדה. המסלים ישיבו להמציא תעודות מגדולי זמננו המפורסמים עפי האדרסה:

Jüdische Gemeinde „Agudas-Achim“ Zürich.

Zürich 4, Postbureau (Ausserrihl)
Postfach 148.

ההוצאות תושבנה רק לאלו שיומנו לבוא ואלה שיבואו בלי הומנה — ההוצאת עליהם.

Shép és házias hugom részére keresek 30 év körüli jó megjelenésű szónoki tehetséggel bíró, jeslvát végzett fiatallembert, nagyobb vidéki városba aki az idős orthodox főrabbinak a papi funkciók elvégzésében segédkezzen.

Ajánlatok „Biztos jövő“ jeligére a kiadó hivatalba küldendők név és cím megjelölésével.

Orth. כשר cégek Budapestén:

Borkereskedők.

UJ BORPINCE !!

Orth. כשר, kitünő hegyaljai és asztali, fehér és vörös borok legolcsóbb árban kaphatók.

Geczowits Vilmos Klauzál-tér 16.
Telefon: József 114-69.

Vendéglők:

FRÄNKEL-féle orth. כשר buffet és étterem

reggeli, oszonna, ebéd, vacsora, a legizletesebb házikoszt és süteménykülönlegességek.

Előfizetőknek étlap szerint a legmértékesebb árban.

Budapest, VII., Rombach ucca 12.
Telefon: József 123-07.

A régi Blau vezet!

Orth. כשר

borokban, minőségben és árban.

Kitünő zamatu 10 fokos Fehér Asztali bor 12.000 korona.
Prima édeskes Egri vörös bor 14.000 korona

Azonkívül Hegyaljai borok, Szilvorium, Borecet, Borst.
Hitközségi alkalmazottaknak 100% árengedmény.

Blau Miksa borkereskedő
Budapest, VII. Dob ucca 32. sz

Figyelem!

Uj orth. כשר sütőde, orth. משנה, állandóan felügyel az összes sütőtermekekre, ugyszintén a sólet elhelyezésénél. Kitünő házi kenyereim félbarna, 6000 K. — Sütemény drb.-ja 600 K. — Finom izletes barchesz, kg. 12.000 K. — Hajós Bertalan, Dob-u. 33.

Butorolcsóság

Egyszerű és műbutorokban hálók, ebédlők, szalóngarnitúrák, matraczok, sezlónok, konyhaberendezés.

RÉSZLETRE IS!

Klein D. Kisdiofa-u. 16.

A budapesti autonom orthodox izraelita hitközség közleményei.

Hitközség irodahelyisége:
VII., Dob-u. 35. (községháza).

Hitközségünk rabbiságának felügyelete alatt állanak:

Hitközségi mézsárszékek.

1. II., Margit-körut 7.
2. V., Sól yom-utca 24.
3. VI., Szerecsen-utca 13.
4. VII., Wesselényi-utca 15.
5. VII., Kertész-utca 35.
6. VII., Hernád-utca 16.
7. VIII., Magdolna-utca 29.
8. IX., Tompa-utca 17/a.

Hitközségi tejelárusítás.

1. V., Sól yom-utca 24.
2. VII., Dob-utca 35.
3. VII., Wesselényi-utca 18.
4. VIII., Magdolna-utca 29.

Hitközségi baromfivágohelyek,

1. II., Margit-körut 7.

Hitközségi intézmények.

Rituális fürdők. (Mikwa)

1. Ráczfürdő: I., Hadnagy-utca 8-10
2. Köruti fürdő: VII., Erzsébet-körut 49.
3. VIII., Magdolna-utca 29.

Templomok.

- 1., III., Zsigmond-utca 74.
2. VII., Kazinczy-utca 29-31.
3. VII., Király-utca 1.
4. IX., Tompa-utca 17/a.

Természetes szénsavas
— kének — ásványvízfürdő.
Rádium tartalma — Előkeli or-
vostanok ajánlják.
Pensió 85.000.
Kérjen prospektust.
ÁRPÁDFÜRDŐ
Székesfehérvár.
Köser koszt kapható.

Hausen-féle lakástakarítási vállalat
Dob-u. 34. I. em. Telefon: J 126-75.
Elvállal lakástakarítást, ablaktisztítást,
padlóbeürítést, fűregiást.
Továbbá üzletek, irodák, ciubok, szálló-
dák, kórházak állandó rendbentartását
legelőssé árban — Szombaton zárva
— Alapított 1900-ban. —

Ezüst evőeszközök, dísztár-
gyak, gyertyatartók,
Menorék כלי קורן
dus választékban gyári árban kaphatók.
EZÜSTÁRU GYÁR
SCHLEIFER
VII., KAZINCZY UCCA 14.
TELEFON: JÓZSEF 136-28.

Tisztelettel értesítjük vevőinket, hogy
megkezdjük a pesti orth. rabbinátus
hechserével ellátott
כשר
KOKUSZ-SZAPPAN
gyártását. Kérjük szíves
megrendeléseiket mielőbb
hozzánk juttatni. Tisztelettel
Hungária vegyészeti gyár, Budapest
IX. ker., Páva-ucca. 7.

Megnyílt ismét a régen bevált
Orth. כשר paksi konyha.
Ujabb berendezett étterem és háló
szobák vendégeim részére egész
Pansió a legelőssé árban csak ná-
lam kapható. Iskolás gyermekek ré-
szére szintén teljes ellátást a leg-
jutányosabb árban vállalom.
Löwenwirt Vilmos a paksi konyha tulajdonosa
Budakeszi, Kálvária-u. 14. Érdeklődni
lehet: Király-ucca 16. III. udvar fszt.
Étterem.

WEISZ MÓR
„MICHJO” orthodox כשר „MICHJO”
keksz-, kétszersült- és teasütemény-gyára
Budapest, VII., Dob ucca 22 szám.
Telefon: J. 123-65.
תחת השגחת בית דין צדק דמהל יראים מודאפעס.
Vidéki rendelések minden mennyiségben azonnal eszközöltetnek.

Tisztelettel értesitem az i.
t. fürdővendégeket, hogy
HÉVIZFÜRDŐN
orth. כשר vendéglőmet
megnyitottam.
Teljes tisztelettel
MANDEL, BUDAPEST,
VII., GARAY UCCA 48.
Felvilágosítás ugyanott kapható.

Sirkövek
מצבות
Adler J. sirkórártárában
Budapest, VII., Károly-körút 7
Szombat és ünnepnap zárva.

Hirdetése a
„Zsidó Ujság”-ban
eredményre vezet!

PANETH-féle
orth. כשר
SZALÁMIGYÁR
DEBRECEN
Ajánlja elismerten legjobb szalámi és
fűstölthús gyártmányait ugyszintén
extra minőségű, száraz, téli liba sza-
lámi különlegességeit a legelőssé napi
árak mellett.
Sztéküldés postán naponra kétszer.
Cím: Paneth, szalámigyár Debrecen.
Telefon: 7-22.

Mindenemű
NYOMTATVÁNY
a legizlésebb kivitel-
ben készül:
KATZBURG TESTVÉREK
könyvnyomdájában
Budapest, Akácfa-u. 45.

Apróhirdetés.

Hirdetési díjszabás: Minden szó egyszeri
beiktatása 1600, vastagon szedett betűkből
3200 korona. Állástkeresőknek 1000. Apró-
hirdetések felvétele: VII., Sip-utca 10. Jel-
gés levelek kettős borítékban ugyanoda
intézendők. Apróhirdetések csak a díj elő-
zetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság.

**Házasságot közvetít a
legelőssé orth. zsidó
családoknál bevezetve,
előnyös feltételek mellett
Benedikt Jenő Székes-
hérvár.**

NŐSÜLNE kitűnő bócher, érettségizett,
orthodox (lehet szefard) családból, kel-
lemes középnyomású leányt 80 millióval. Eset-
leg benősülne Schadchenok ajánlkozomnak
„Talmudista 28” jelígre a kiadóba.

FÉRJHEZ menne 42 éves, vallásos repre-
zentáló független uriaszony lakással és
szép berendezéssel, intelligens jómódu ke-
reskedőhöz. Ajánlatok „Jövő 926” jel-
igére e lap kiadóhiva talába kéretnek.

30 ÉVES csinos magas urinő férjhez
menne középkorú, vallásos intelligens em-
berhez, lehet özvegy is. Azon uri ember,
ki gyermekének jó anyát, magának gondos
jó feleséget óhajt, írjon „Megértő” jelígre
e lap kiadóhiva talába kéretnek.

19 ÉVES feltűnő szép árván maradt kis
unokahugom részére, ismeretség hiányá-
ban ezuton keresek komoly, vallásos, in-
telligens uriembert biztos pozícióban. Tel-
jes című leveleket „Boldogság jelígre” a
Zsidó Ujság kiadóhiva talába kéretnek.

Állást keres.

KÖNYVELESHEZ értő, borszakmában jár-
tas fiatalember vállalna mindenféle szakmá-
ban irodai, vagy hasonló munkát. Ajánlatok
„Szombatot tartó” jelígre a kiadóba
kéretnek.

Állást nyer.

Suche für mein streng relig. Haushalt ein
Mädchen oder Frau, die mit Hilfe eines
Hausmädchens alle Hausarbeit verrichten
kann, Familiäre Behandlung gesichert,
Offerte mit Zahlungsansprüche und Refe-
renzen an Samuel Berger, Miskolcz, Szé-
chenyi gasse 123.

Különléle.

ORTH. CSALÁDNÁL fiatal fiu vagy leány
lakást kaphat olcsó áron. Esetleg kosztol
is. Moskóvitiz Jakabné VII. Jósika-u. 10.
IV. 38.

ÖZVEGY uriaszony elvállal 3-4 fiatal-
embert kvartélyra, esetleg kosztra is.
Schwarczné, Hájós-ucca 26.

ZSIDÓ ÚJSÁG

A MAGYAR ORTHODOX ZSIDÓSÁG HETILAPJA • MEGJELNIK HETENKINT EGYSZER

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., SIP UCCA 10.
TELEFON: József 125-90.

Felelős szerkesztő és kiadóhivatal:
GROSZBERG LIPÓT

ELŐFIZETESI DIJ: 1 EVRE K 240.000
" " 12 " K 120.000
" " 14 " K 60.000
Postachequekonto szám: 50.791.

Vázsonyi Vilmos halálára.

Beteg szive nem bírta az utóbbi napok
idegfelesítő izgalmait és szombat reggel szerte
az országban mindenkit megdöbbentető
a katasztrófa híre. A bádeni szanatóriumban
hunyt le szeméit Magyarország első zsidó
minisztere 58 éves korában. Fenomenális
tehetségével, nemes törekvéseivel, nagyra-
hivatottságával, puritán jellemével a magyar
nemzet politikai történetébe arany betűkkel
írta be nevét. De ha ezek az arany betűk
idők folyamán el is halványulnának, kitöröl-
hetetlenül maradt emléke a magyar zsidók
történetében, mert minisztersége kimagasló
tényként, önértéket nyújtó eseményként s
erőforrásként fog hatni a késői utódokra is.

Ha a gyász komor pillanatában gondol-
kodunk a zsidósághoz való viszonyáról,
megdönthetetlen tényként kell leszögeznünk,
hogy a magyar zsidóság zöme háta-
zottan büszke volt rá. E büszkeségben spe-
ciális magyar-zsidó vonás nyilatkozik meg.
A magyar zsidó büszke volt arra, hogy val-
lasközösségéből emelkedett valaki a minisz-
teri székhöz és a valóságos belső titkos ta-
nácsosi méltóságra. Így lett ő mintegy szim-
bóluma az emancipáció beteljesülésének és
az a szimbólum annál jobban növekedett
tartalmában és jelentőségben, minél inkább
érezte a zsidóság, hogy a kurzus urainak okta-
lan zsidógyűlölete milyen távol esik IV. Ká-
roly fejedelmi elfogulatlanságától, amely a
demokrácia előharcosát tette meg minisz-
ternek.

Vázsonyi nem volt olyan miniszter mint
a zsidó történelem és irodalom nagyjai:
Chaszday ibn Saprut, a kalifa külügyminisz-
tere, Sámuel Hanagid ibn Nagdela, a nagy-
vezir mint don Jiczchok Abarbanel, a pénz-
ügyminiszter, akiknél a zsidóság létük essen-
ciája volt. De nem volt olyan miniszter sem,
mint a francia Adolphe Cremieux, aki az Al-
liance-ot, a zsidó világszövetséget alapította,
mint lord Beaconsfield, aki keresztény nevel-
tetése dacára izzóan színes regényt írt Da-
vid Alroy messiási mozgalmáról. Nem volt

olyan sem, mint a mostani olasz király volt
hadügyminisztere *Ottolenghi*, volt pénzügy-
minisztere *Luigi Luzzatti*, akik zsidóságukat
az egyetemes zsidóság törekvései, és céljai
iránti rokonszenyben éltek ki. És más-
vágású zsidó volt mint *Rathenau*, a meg-
gyilkolt német külügyminiszter, aki az evan-
gélium és a tóra közötti határmegyén állott.

Vázsonyi zsidósága — az ő hite sze-
rint — magyar létének szerves része, ma-
gyar énje márványának csak egy speciális
erezete volt és ezért Magyarország érdekében
valónak tartotta a zsidóság és a zsidó vál-
lás egyenjogusítását s lelkiileg teljesen kielé-
gítette a neolog hitközség intézményesített
vallásossága. Önértékesen vallotta magát
zsidónak és már mint ifju kiállt a porondra
felekezeteért. A neolog hitközségben minisz-
ter korától kezdve tekintélyes szerepet játszott,
ami utolsó időben alkalmat adott a rossz-
indulatnak, hogy a Vázsonyi által vezetett
polgári demokráciát a zsidósággal azono-
sítsa. Tragikus dolog, hogy épen őt vádol-
ták azzal, hogy felekezeti pozícióját a poli-
tika szolgálatába állítja, holott ő mindig til-
takozott ez ellen. Élete utolsó nagy harcá-
ban is avval a rágalommal illették, hogy a
külföldi frankoffenzívát ő mozgatja a kor-
mány ellen, pedig a numerus klauzus ügyé-
ben szinte tulzottan visszautasította a kül-
földi zsidóság fáradozását e tekintetben.

A *Zsidó Ujság*-nak többször volt al-
kalma megállapítani, hogy a nagy férfiu nem
minden szereplése felett meg az orth. zsi-
dóság érdekeinek. De halálában elismerik —
kivétel nélkül ellenfelei is — az ő feltétlen
becsületességet és önzellenséget a köz érde-
kében. Működése ezért a magyar zsidóság
e. kölcsei értékállományát nagyban megnö-
vesztette. Élete joggal tekinthető a maga
összeségében annak, amit a zsidó erkölcs-
tan קדוש השם a Név megdicsőítésével jelle-
mez. És így rajta is megvalósul a dánieli szó-
zat ומצריקי הרבים כבוכבים „a közösségnek meg-
javítói csillagokként ragyognak mindörökké.”